

**AUTISMIKIRJON KORKEAKOULUOPISELIJOIDEN KOKEMUKSIA
TUKIMUODOISTA KORKEAKOULUSSA**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Kevät 2023

Josefiina Nousiainen

Sosionomikoulutus

Tekijä Josefiina Nousiainen

Työn nimi Autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tukimuodoista korkeakoulussa

Ohjaaja Seija Pajari-Stylman

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Opinnäytetyön aiheena oli autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tukimuodoista korkeakoulussa. Työn tilaajana oli Autismikirjon avaimet vaikuttamiseen (AAVA) -hanke, joka toimii Suomen Autismikirjon yhdistyksen alla. Tutkimuksen aihe tuli autismikirjon korkeakouluopiskelijoilta itseltään, ja tutkimuksessa selvitettiin nimenomaan autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia yksilöllisistä tukimuodoista. Tavoitteena oli tuoda autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia esiin ja tuottaa aiheesta tutkimustietoa. Lisäksi tutkimuksella haluttiin lisätä tietoisuutta autismikirjosta.

Tutkimuskysymyksenä oli: ”Millaisia kokemuksia autismikirjon korkeakouluopiskelijoilla on tukimuodoista korkeakoulussa?” Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineistonhankintamenetelmä oli Google Forms -lomake ja analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Kyselylomake oli avoinna kuukauden ajan helmimaaliskuussa 2023, ja kyselyyn tuli yhteensä 36 vastausta. Tutkimukseen pystyivät vastaamaan autismikirjon henkilöt, jotka opiskelevat tällä hetkellä tai ovat aiemmin opiskelleet korkeakoulussa.

Aineistosta ilmeni analyysissä kolme keskeistä teemaa: opiskelijoiden tuen tarpeet, yksilöllisen tuen hakuprosessi ja korkeakoulujen tarjoama tuki opiskelijoiden näkökulmasta. Vastaajilla oli moninaisia tuen tarpeita, jotka olivat kuitenkin yhteneväisiä keskenään. Osa vastaajista oli saanut kaiken hakemansa tuen oppilaitokseltaan, ja osa oli saanut joitakin tukimuotoja. Tuen hakuprosessissa oli nähtävillä kaksi yleisintä tuen hakutapaa. Tuen hakuprosessi oli osalle vastaajista epäselvä ja hankala ja tästä syystä osa vastaajista oli jäänyt kokonaan ilman tukea. Vastaajien mukaan muun muassa puutteellinen tiedottaminen, oppilaitoksen resurssien puute ja opettajien tiedon puute vaikuttivat siihen, etteivät he olleet saaneet tarvitsemaansa tukea.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että korkeakouluilla on vielä kehitettävää yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Kyselyn vastauksissa kehityskohtina korostuvat erityisesti tukimuodoista tiedottaminen opiskelijoille, tarvittavien resurssien varmistaminen, opetushenkilöstön ammatillisen osaamisen lisääminen neurokirjon opiskelijoiden ohjaamiseen sekä tuen hakuprosessin selkeyttäminen.

Avainsanat Autismikirjo, inklusiivinen opetus, korkeakouluopetus, yksilölliset tukimuodot
Sivut 38 sivua ja liitteitä 2 sivua

The subject of the thesis was the experiences of higher education students on the autism spectrum about forms of support in higher education institutions. The commissioner of this thesis was the AAVA project, which operates under the Autistic Spectrum Finland Association. The subject of the thesis came from higher education students who are on the autism spectrum and the study examined their experiences about individual support forms in higher education institutions. The goal was to bring forth the students' experiences regarding forms of support and produce scientific information on the subject. In addition, the purpose was to raise awareness about autism.

The research question was "What kind of experiences do higher education students on the autism spectrum have with support forms in higher education institutions?" The study was a qualitative study, and the data collection method was a Google Forms survey. The data analysis method was data-driven content analysis. The survey form was open for one month in February-March 2023 and a total of 36 responses were received. Students on the autism spectrum, who are currently studying or have previously studied at a higher education institution, could answer the survey.

Three central themes emerged from the data: students' support needs, the application process for individual support, and the support provided by higher education institutions from student's perspective. The respondents had diverse support needs, which were nevertheless consistent with each other. Some respondents had received all the support they had applied for, while others had received some. Two common approaches to seeking support were visible in the support-seeking process. For some, the process was unclear and challenging, and as a result, some of the respondents had been left without any support. Inadequate communication, lack of institutional resources and teachers' lack of knowledge had affected their ability to receive the support they needed.

It can be stated that there is still room for improvement in higher education to promote equality. Areas of development are particularly highlighted in informing students about the forms of support, ensuring necessary resources, increasing the professional competence of the teaching staff in guiding autistic students, and clarifying the application process for individual support.

Keywords Autism Spectrum, Higher Education, Inclusive Education, Individual Support

Pages 38 pages and appendices 2 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Autismikirjon avaimet vaikuttamiseen (AAVA) -hanke.....	3
2.2	Opinnäytetyön tarpeellisuus ja tarkoitus	4
3	Tietoperusta	6
3.1	Keskeiset käsitteet	6
3.1.1	Autismikirjon piirteet	7
3.1.2	Aikuisen autismikirjo	9
3.1.3	Yhdenvertaisuus laissa	10
3.1.4	Inklusiivinen opetus	11
3.2	Tutkimuksia autismikirjosta aikuisilla	12
3.2.1	Autismikirjon aikuisten kokemuksia kouluajoilta	12
3.2.2	Autismikirjon aikuiset työelämässä.....	13
3.2.3	Autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden tuen tarpeet	14
4	Opinnäytetyön toteutus	15
4.1	Tutkimuskysymys	16
4.2	Aineistonhankintamenetelmänä kysely.....	16
4.3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	18
5	Vastauksista nousseet teemat.....	19
5.1	Opiskelijoiden tuen tarpeet	20
5.2	Yksilöllisen tuen hakuprosessi	22
5.3	Korkeakoulujen tarjoama tuki opiskelijoiden näkökulmasta	24
6	Johtopäätökset	27
6.1	Tutkimuksen johtopäätökset ja ilmi käyneet kehittämistarpeet.....	27
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotuksia	30
6.3	Kestävän kehityksen sosiaalinen näkökulma	32
7	Pohdinta	32
	Lähteet.....	35

Kuvat

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden tuen tarve. 20

Kuva 2. Opiskelijan hakema tuki oppilaitokselta. 21

Kuva 3. Opiskelijan saama tuki oppilaitokselta. 24

Liitteet

Liite 1. Kyselylomakepohja

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Suomen väestöstä noin 55 000–65 000 henkilöä on autismikirjolla (Autismiliitto, 2023a). Autismikirjon henkilöt joutuvat kohtaamaan arkipäiväisessä elämässään kohtuuttoman paljon haasteita. Koulumaailma on tästä hyvä esimerkki, sillä yksilöllisten opetusjärjestelyjen toteutus vaihtelee suomalaisessa koulumaailmassa paljon. Autismiliitto tuotti yhdessä Aivoliiton ja ADHD-liiton kanssa vaalitavoitteet kevään 2023 eduskuntavaaleja varten, ja niissä tuli vahvasti esiin neurokirjon opiskelijoiden kohtaamat haasteet koulumaailmassa peruskoulusta lähtien. Näiden tavoitteiden mukaan koulutuksen lainsäädäntöä tulisi yhtenäistää ja uudistaa siten, että opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeisiin vastaava tuki jatkuisi yhtenäisenä perusopetuksen jälkeen ja tuen järjestämisen vastuutahoa toisella ja kolmannella asteella tarkennettaisiin. Tavoitteissa mainitaan myös, että opetushenkilöstön ammatillista osaamista neurokirjon opiskelijoiden ohjaamisessa ja opettamisessa tulisi vahvistaa ja oppimisympäristöjä tulisi kehittää kaikkien oppimista tukevaksi. (Autismiliitto ym., 2023, ss. 3–4)

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tukimuodoista korkeakoulussa. Työssä tutkitaan nimenomaan autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tukimuodoista, koska aiheesta on olemassa vain vähän tutkimustietoa ja tämä aihe puhuttaa korkeakoulussa opiskelevia autismikirjon henkilöitä Suomen Autismikirjon Yhdistyksen Discord -kanavalla. Jotta tukimuotoja voitaisiin kehittää, aiheesta tarvitaan lisää yhteiskunnallista keskustelua ja monentyyppistä kehittämistyötä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin, millaista autismikirjon henkilöiden elämä on neurotyypillisille ihmisille rakennetussa maailmassa ja lisätä tietoisuutta autismikirjosta. Tarkoituksena on tuottaa konkreettista tietoa siitä, millaisia tukimuotoja autismikirjon opiskelijat saavat korkeakouluopintoihinsa, millaista hyötyä niistä on ollut opiskelijoille ja miten niitä voisi kehittää.

Aihe liittyy sosionomin työhön, sillä sosionomit työskentelevät ihmisten kanssa ja sosiaalialan ammatillisen työn keskeisiä eettisiä periaatteita ovat sosiaalinen oikeudenmukaisuus, ihmisarvo ja ihmisoikeudet. Ihminen on syntymästään lähtien vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja se, miten muut suhtautuvat yksilöön,

kehittää yksilölle pysyviä tapoja olla suhteessa muihin ihmisiin ja itseensä. Siksi on väliä, miten suhtaudumme muihin ihmisiin. Ihminen, joka on lapsena saanut kokea turvallisen kiintymyssuhteen, johon on lapsena luotettu ja joka on saanut olla oma, arvokas itsensä kaikkine keskeneräisyyksineen ja puutteineen, on aikuisena armollisempi itseään ja myös muita ihmisiä kohtaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2021)

Neuromonimuotoisia ihmisiä on paljon, ja heidät, kuten kaikki muutkin, tulee ottaa tässä yhteiskunnassa kokonaisvaltaisesti huomioon. Sosionomien tehtävä on olla rakentamassa sellaista yhteiskuntaa, jossa kaikkien olisi hyvä olla, aidosti omana itsenään.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön tilaaja on Autismikirjon avaimet vaikuttamiseen (AAVA) -hanke, joka esitellään tarkemmin luvussa 2.1. Idea opinnäytetyöhön tuli autismikirjon henkilöiltä itseltään, ja muun muassa siksi tämä opinnäytetyö on tärkeä ja tarpeellinen.

Tulevana sosionomina pidän tärkeänä sitä, että olen mukana tuottamassa tietoa autismikirjosta ja kehitän omaa ammatillista osaamistani aiheesta. Autismiliiton julkaisemalla YouTube-videolla tarpeellisuudesta lisätä tietoutta kertoo lastenpsykiatrian ylilääkäri Anita Puustjärvi, jonka mukaan ymmärryksen lisääminen siitä, miten autismikirjon ihmiset ajattelevat, toimivat ja reagoivat, auttaa ammattilaisia tukemaan autismikirjon henkilöitä käyttämään omia vahvuuksiaan (Autismiliitto, 2019).

2.1 Autismikirjon avaimet vaikuttamiseen (AAVA) -hanke

Opinnäytetyön tilaaja on AAVA-hanke, joka toimii Suomen Autismikirjon Yhdistyksen alla. Autismikirjon avaimet vaikuttamiseen (AAVA) -hanke käynnistyi toukokuussa 2021, ja hankkeen tarkoituksena on vähentää esteitä autismikirjon henkilöiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen tieltä ja tarjota monipuolisia vaikuttamisrooleja yhdistystoiminnassa. Hankkeessa kehitetään tiedonkeruu- ja toimintamalleja, jotka mahdollistavat vaikuttamistoiminnan ja mielipiteen ilmaisun laajemmalle joukolle autismikirjon henkilöitä. (Suomen Autismikirjon Yhdistys, n.d.)

AAVA-hanke on tuottanut muun muassa uuden autismi- ja neurokirjon sanaston, jonka tarkoituksena on uudistaa autismiin liittyvää sanastoa kunnioittavammaksi ja henkilöiden omaa kokemusta heijastavaksi. Sanastossa on luotu suomenkielisiä vastineita sanoille, joille ei aiemmin ole ollut olemassa kuvaavaa suomenkielistä sanaa. Jokaisen sanan merkitys on myös kirjoitettu auki, millä vähennetään väärinymmärtämisen riskiä. Esimerkkinä tällaisista sanoista on meltdown eli melttari. Melttari tarkoittaa tunneromahdusta, joka aiheutuu ylikuormittumisesta. (Suomen Autismikirjon Yhdistys, 2022)

Sanastoprojektin lähtökohtana oli uusien käsitteiden luomisen lisäksi kielen uudistaminen. Lääketieteellisen terminologian epäkohtana ovat negatiiviset mielleyhtymät ja piiloasenteellisuus. Esimerkiksi aistiyliherkkyys on uuden sanaston mukaan aistiherkkyys, sillä aistiherkkyys ei aiheudu ylireaktiosta vaan herkästä aistijärjestelmästä. (Suomen Autismikirjon Yhdistys, 2022)

Opinnäytetyössä käytetään muutamaa lausetta lukuun ottamatta AAVA-hankkeen luomaa autismikirjoon liittyvää termistöä ja sanastoa, sillä haluan käsitellä tätä aihetta mahdollisimman kunnioittavasti ja tavalla, jonka autismikirjon henkilöt hyväksyvät. Näitä ovat esimerkiksi johdannossa esiintyneet termit neurokirjo, neurotyypillinen ja neuromonimuotoinen, joita avataan tarkemmin luvussa 3.1.1.

2.2 Opinnäytetyön tarpeellisuus ja tarkoitus

Opinnäytetyön aihe tuli suoraan autismikirjon henkilöiltä, jotka opiskelevat tällä hetkellä korkeakoulussa ja olivat keskustelemassa aiheesta Suomen Autismikirjon Yhdistyksen Discord-kanavalla. He olivat jo jonkin aikaa keskustelleet tukimuodoista korkeakoulussa ja tehneet havainnon, ettei tätä aihetta ole juuri tutkittu.

Olin syyskuussa 2022 mukana Suomen Autismikirjon Yhdistyksen ASY:n syyspäivillä ja vedin siellä yleisökeskustelua, jonka aiheena oli: ”Millaisia tukimuotoja ja sopeutuksia korkeakouluopinnoissa tarvitaan?” Keskusteluun osallistui kymmeniä autismikirjolla olevia korkeakoulussa opiskelevia henkilöitä sekä ASY:n ja AAVA-hankkeen työntekijöitä, joilla heilläkin oli kokemusta siitä, millaista on opiskella korkeakoulussa autismikirjolla olevana henkilönä. Keskustelussa ilmeni, että korkeakouluopiskelu on autismikirjon henkilöille haastavaa moninaisista syistä. Nämä henkilöt kokivat, että tuen saaminen oppilaitoksilta on vaikeaa ja vaatii tuen hakijalta kohtuuttoman paljon oma-aloitteisuutta, lääkärintodistuksia ja jopa hyvää koulumenestystä. Tuen saaminen vaihteli sen mukaan, missä oppilaitoksessa opiskeli ja jopa keneltä opettajalta tukea meni kysymään. Tuen saaminen ei ole itsestäänselvyys, koska laki ei vaadi korkeakouluja antamaan erityistä tukea opiskelijoilleen (Kallionpää, 2020). Korkeakouluja ei ole velvoitettu laatimaan erityisopetussuunnitelmia, eikä ole olemassa yksityiskohtaisia määritelmiä siitä, miten opiskelijoille annetaan ohjausta

(Burns, 2016). Kun tukea oli onnistuttu saamaan, sillä oli ollut selkeä positiivinen vaikutus opintojen edistymiseen. Jos tukea ei saanut, se oli pahimmillaan johtanut sairauslomiin, uupumukseen ja opintojen keskeyttämiseen. Pelkästään tuon keskustelun pohjalta voisin sanoa, että tälle opinnäytetyölle on tarve. Miksi ajattelen näin? Jotta korkeakouluympäristö olisi saavutettavampi kaikille ja jotta jokainen opiskelija voisi saada valitseman opinnon päätökseen ja aloittaa työelämän hyvinvoivana yksilönä.

Autismikirjon henkilöiden opintojen keskeytymiselle voi olla monia syitä.

Erytysluokanopettaja Lena Pispala sivuaa opiskelun keskeytystä blogikirjoituksessaan ”koulukuntoisuus vs. koulun kuntoisuus”. Pispala mainitsee tekstissä lähteenään lastenpsykiatri Anita Puustjärven, jonka mukaan lapsen haastavana näkyvä käytös on todennäköisesti lapsen paras mahdollinen yritys sopeutua sietämättömään tilanteeseen ja selviytyä siitä. Pispala pohtii tekstissään, kuka sietämättömän tilanteen aiheuttaa. Onko se lapsi itse vai ympäristö, jossa lapsi on? Pispala kysyy, pitäisikö lapsen koulukuntoisuuden sijasta pysähtyä miettimään, mikä on koulun kuntoisuus. (Pispala, 2018) Peruskouluikäisten lasten kokemuksia ei voi suoraan verrata aikuisiin korkeakouluopiskelijoihin, mutta blogikirjoitus sai ajattelemaan asiaa laajemmasta näkökulmasta. Miten voitaisiin ottaa korkeakouluopiskelijoiden mielipiteet huomioon ja muokata opiskeluympäristöä sellaiseksi, että jokaisella opiskelijalla olisi parhaat mahdolliset valmiudet saada opintonsa suoritettua? Muun muassa tätä asiaa haluan tällä opinnäytetyöllä tuoda esille.

Autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia pitää tutkia, jotta heidän äänensä saadaan kuuluviin heitä koskevissa asioissa. Jos tutkimuksissa ei tuoda tutkittavien autismikirjon henkilöiden omaa ääntä kuuluviin, vaan keskitytään esimerkiksi vain lääketieteelliseen määrittelyyn, lisätään autismikirjon ymmärryksen vähyyttä ja ruokitaan haitallisten ennakkoluulojen ylläpitämistä (Huotari, 2021, ss. 2–3). Tästä syystä tutkin autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia, enkä esimerkiksi heidän opettajiensa tai läheisien ihmisten kokemuksia aiheesta.

Autismikirjon henkilöiden mielestä opettajilla tulisi olla enemmän tietoa autismikirjosta ja tavoista, kuinka autismikirjon opiskelijoita voi tukea (Huotari, 2021, s. 11). Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tutkimustietoa siitä, millaisia tukimuotoja autismikirjon opiskelijat

saavat korkeakouluopintoihinsa. Tästä tiedosta on hyötyä sekä autismikirjon opiskelijoille että korkeakouluille. Opiskelijat saavat tietoa siitä, millaista tukea heidän on mahdollista saada, ja korkeakoulut taas saavat tietoa siitä, mitä autismikirjo on, millaisia tuen tarpeita autismikirjon opiskelijoilla on, miten opiskelijat ovat saamastaan tuesta hyötäneet ja miten tukitoimia voisi kehittää. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoisuutta autismikirjosta yleisellä tasolla. Tutkimuksissa on havaittu, että ympäristön vähäinen tietoisuus autismikirjosta ja muista oppimisen haasteista lisää opintojen etenemisen haasteita (Pesonen & Nieminen, 2021, s. 43).

3 Tietoperusta

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan korkeakouluopintojen tukimuotoja autismikirjon henkilöiden omasta näkökulmasta. Autismikirjon vaikutuksia opiskeluun ja työelämään autismikirjon henkilöiden näkökulmasta on tutkittu jonkin verran, mutta suomenkielisiä tutkimuksia autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden kokemuksista tukimuodoista en löytänyt. Englanninkielisiä tutkimuksia autismikirjon korkeakouluopiskelijoista on tehty, ja yhtä niistä käsitellään luvussa 3.2.3. Ennen tutkimuksiin paneutumista käsitellään opinnäytetyöhön liittyvää tietoperustaa ja keskeiset käsitteet.

3.1 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyöhön liittyvät keskeiset käsitteet ovat autismikirjo, aikuisen autismikirjo, yhdenvertaisuus ja inklusiivinen opetus. Opinnäytetyön kohderyhmä on autismikirjon aikuiset. On siis tärkeä avata käsitteet, jotta ymmärretään, millaisesta kohderyhmästä tutkimuksessa on kyse. Tuen tarve on tärkeää tunnistaa myös aikuisilla, jotta henkilöiden toimintakyky säilyy ja he pysyvät palvelujärjestelmän ulottuvissa. (Autismiliitto, 2023b)

Autismikirjon käsitettä voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta ja lääketieteen näkökulma on yksi niistä. Siksi luvussa 3.1.1. käytetään lääketieteellistä termistöä. Kyseinen termi ei kuitenkaan vastaa kaikkien autismikirjon ihmisten kokemusta autismista. Siksi opinnäytetyössä käytetään kunnioittavampaa sanastoa, kuten sanoja neurokirjo ja neuromonimuotoisuus, joita avaan luvussa 3.1.1. AAVA-hankkeen koordinaattorin Niina

Kettusen mukaan käyttämämme kieli ja sanat ovat voimakkaita. Niillä luodaan todellisuutta ja niillä on iso merkitys autismikirjon henkilöiden itsetuntoon ja minäpystyvyyteen. Kettusen mukaan asenteellinen lääketieteellinen termistö ylläpitää neurovähemmistön toiseuden kokemusta ja voi saada heidät tuntemaan itsensä vääränlaisiksi tai epäonnistuneiksi. (Kettunen, 3.4.2023, henkilökohtainen tiedonanto)

Yhdenvertaisuus ja inklusiivinen opetus käsitteinä liittyvät korkeakouluopiskeluun. Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada opiskella turvallisessa ja yhdenvertaisessa oppimisympäristössä (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, n.d.). Yhdenvertaisuuslain mukaan jokainen oppilaitos on velvollinen edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista ja oppilaitoksella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 6). Inklusiivinen opetus tarkoittaa, että ”kaikilla opiskelijoilla tuen tarpeista tai niin sanotusta normaaliudesta riippumatta olisi oikeus osallistua laadukkaaseen korkeakoulutukseen muiden opiskelijoiden kanssa” (Pesonen & Nieminen, 2021, s. 23).

3.1.1 Autismikirjon piirteet

Autismi eli autismikirjo on synnynnäinen tila, joka on piirteiltään moninainen ja yksilöllinen (Socada, 2020). Autismikirjon henkilöillä on yksilöllisesti ilmeneviä yhteisiä, tunnistettavia piirteitä, joiden vaikutus henkilön toimintakykyyn on yksilöllistä. Yhteisiä piirteitä ovat haasteet vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa, tavallisesta poikkeava aistien välittämä tieto, haasteet toiminnanohjauksessa sekä poikkeuksellisen voimakas hermoston kuormittuminen ja stressitason lisääntyminen. Lisäksi autismikirjon henkilöillä voi olla erityisen hyvä keskittymiskyky, kyky nähdä pienetkin yksityiskohdat ja ratkaista vaikeita ongelmia. (Autismiliitto, 2023a) Monella autismikirjon henkilöillä on jokin erityinen mielenkiinnon kohde, eli ekko. Se tarkoittaa sitä, että henkilö on todella kiinnostunut ja paneutunut johonkin asiaan ja se tuottaa hänelle onnistumisen tunnetta ja hyvää oloa. (Autismiliitto, 2022) Ylen Kirjolla – ohjelmassa päähenkilöiden erityisiä kiinnostuksen kohteita ovat esimerkiksi hissit ja elokuvat (Bäckman, 2023).

Autismin taustasyitä ei tunneta kunnolla, mikään yksittäinen tekijä ei selitä sen kehittymistä. Autismikirjon henkilöiden aivot ovat eri tavalla kehittyneet verrattuna neurotyypillisiin ihmisiin. (Autismiliitto, 2023a) Neurotyypillisellä viitataan henkilöön, jolla ei ole neurokirjon piirteitä tai diagnoosia (Stevanovic & Koskinen, 2018). Perintötekijät yhdessä ympäristön kanssa vaikuttavat autismin syntyyn ja siihen, miten se ilmenee. Tutkimusten mukaan noin 1–1,2 % maailman väestöstä on autismikirjolla. (Autismiliitto, 2023a)

Autismikirjon henkilöillä voi olla haasteita toiminnanohjauksen osa-alueissa, kuten työmuistissa, kyvyssä arvioida omaa suoritusta, suunnittelu- ja järjestelykyvyssä, impulssikontrollissa, joustavuudessa ja kyvyssä vaihtaa huomion kohdetta. Nämä haasteet voivat hankaloittaa arkielämän sujumista. (Nylander, 2010, s. 34) Tunteiden ilmaisu, toisten ihmisten ilmeiden, eleiden sekä tunteiden ymmärtäminen voi olla autismikirjon henkilölle hankalaa. Hankaluuksia voi olla myös puhutun kielen käyttämisessä ja ymmärtämisessä. Autismikirjon henkilön hermosto voi kuormittua esimerkiksi sosiaalisessa kanssakäymisessä, meluisassa ympäristössä tai epäselvissä tilanteissa, jolloin hänen stressitasonsa nousee. Autismikirjolle tyyppillistä on myös aistisäätelyn hankaluudet, eli henkilöllä voi olla ääniin, kosketukseen, hajuihin, makuihin, väreihin, valoon liittyviä aistiherkkyksiä. (Autismiliitto, n.d.) Aistiherkkyys voi ilmetä esimerkiksi niin, ettei henkilö pysty syömään tiettyjä ruokia niiden epämiellyttävän koostumuksen vuoksi tai käyttämään jotakin vaatetta, koska se tuntuu ihoa vasten epämukavalta.

Kuormittumista aiheuttaa myös maskaaminen, joka tarkoittaa autismikirjon piirteiden piilottamista tai naamioimista. Sen avulla autismikirjon henkilö pyrkii kuulumaan neurotyypillisten joukkoon ilman, että autismikirjon piirteet näkyvät. (Kujanpää, 2023) Maskaamista tapahtuu esimerkiksi sosiaalisissa tilanteissa, joissa usein on tietynlaisia odotuksia ja normeja siitä, miten ihmisen tulee käyttäytyä (Kujanpää, 2023). Näiden odotusten ja normien takia autismikirjon henkilöt kokevat tarvetta maskaamiselle. Usein se helpottaa hyväksytyksi tulemistä neurotyypillisten ihmisten seurassa, mutta sillä on negatiivisia seurauksia autismikirjon henkilöille itselleen. Maskaaminen on kuormittavaa ja vahingoittaa henkilön minäkuvaa sekä mielenterveyttä. (Hinkula, 2021; Kujanpää, 2023) Ylen julkaisemassa uutisessa autismikirjon henkilö kuvaa maskaamista näin:

Eläminen autistisena ihmisenä neurotyypillisille tarkoitetussa maailmassa traumatisoivaa. Kun kokee miltei koko ajan, olevansa vääränlainen eikä tule hyväksytyksi omana itsenään. Tai kun neurotyypilliset sanovat autistisille, että heidän tapansa kommunikoida on viallinen. Kun pitää jatkuvasti tehdä asioita, jotka eivät tunnu hyvältä. (Hinkula, 2021)

Uusi tautiluokitus ei erottele eri autismikirjon diagnooseja, vaan lääketieteellinen yhteinen diagnoosinimi on autismikirjon häiriö. Autismikirjon henkilöiden arjen helpottamiseen ja yksilön kasvun ja kehityksen tukemiseen on paljon tehokkaita keinoja. Autismikirjon tukitoimet ja kuntoutus suunnitellaan jokaiselle yksilöllisesti ja moniammatillisen tiimin avulla. (Socada, 2020)

Autismikirjo kuuluu kehityksellisiin neuropsykiatrisiin häiriöihin, joihin puhekielessä viitataan sanalla neurokirjo. Samaan kategoriaan kuuluu myös ADHD, Touretten oireyhtymä, oppimisvaikeudet ja kehityksellinen kielihäiriö. (Autismiliitto, 2023c) Termillä neuromonimuotoinen viitataan henkilöön, jolla on jokin edellä mainituista diagnooseista tai joitakin niihin viittaavia piirteitä. Myös diagnosoimattomat henkilöt on otettava huomioon, sillä kaikilla neuromonimuotoisilla henkilöillä ei ole lääketieteellisesti todettua diagnoosia. Esimerkiksi autismikirjon tytöt ja naiset ovat tutkitusti alidiagnosoitu ryhmä (Szalavitz, 2016). Joillekin autismikirjon diagnoosi ei ole välttämätön, sillä kaikilla autismpiirteet eivät estä arjen sujumista. Diagnoosin saaminen useimmiten kuitenkin auttaa jäsentämään tietoa ja lisää henkilön ymmärrystä itsestään. Sillä on usein merkitystä silloin, jos henkilö tarvitsee esimerkiksi yksilöllisiä tukimuotoja koulussa. (Autismiliitto, 2023d)

3.1.2 Aikuisen autismikirjo

Autismikirjo diagnosoidaan tavallisesti jo lapsuudessa, mutta joissakin tapauksissa diagnosointi tapahtuu vasta aikuisena. Aikuisen diagnosoinnissa haastatellaan henkilön läheisiä, jotka ovat tunteneet hänet lapsuudesta saakka, sekä kootaan asiakirjoja kattavasti eri sosiaali- terveyspalveluista, joita henkilö on lapsuudessaan käyttänyt. Keskeistä on osoittaa autismikirjolle tyypillisten piirteiden alkaminen varhaislapsuudessa ja niiden jatkuminen nykyhetkeen. (Koskentausta ym., 2018, s. 1496)

Aikuisen kognitiivisen kehityksen tila sekä toimintakyvyn taso vaikuttavat tuki- ja kuntoutustarpeeseen. Arkea saattavat helpottaa rutiinit, päivästrukturi sekä vertaistuki. Autismikirjon henkilöt voivat saada myös neuropsykiatrista valmennusta. (Koskentausta ym., 2018, s. 1496) Valmennuksen tavoitteena on vahvistaa valmennettavan elämänhallintataitoja ja arjen sujuvuutta. Menetelmät valitaan valmennettavan omien tarpeiden ja tavoitteiden mukaan. (Puustjärvi, 2019) Kehitysvammaisilla henkilöillä tai autismikirjon henkilöillä, joilla on paljon toimintarajoitteita, kuntoutus on intensiivisempää ja siihen voi sisältyä muun muassa itsenäisen elämän taitojen harjoittelua, sosiaalisten tilanteiden harjoittelua, päivä- tai työtoimintaa sekä kuvien käyttöä kommunikoinnin tukena. Lääkehoitoa autismikirjioon ei tunneta. Jos henkilöllä on autismikirjon liitännäissairauksia, kuten psyykkisiä sairauksia, niiden hoidossa lääkkeet voivat auttaa. Ennen lääkkeiden aloitusta on tärkeää tehdä arvio henkilön kokonaistilanteesta, suunnitella kuntoutus- ja tukitoimet ja selvittää hänen terveydentilansa. (Koskentausta ym., 2018, s. 1497)

Autismikirjo vaikuttaa henkilön toimintakykyyn ja sosiaaliseen käyttäytymiseen koko elämän ajan. Tästä huolimatta he jäävät liian usein ilman tarvittavia tukitoimia, mikä luonnollisesti kuormittaa heidän toimintakykyään. Autismikirjon aikuiset tarvitsevat moniammatillista tukea elämän nivelvaiheissa, kuten opiskelemaan tai työelämään siirtyessä, jotta heidän toimintakykynsä pysyisi ennallaan eikä arki olisi liian kuormittavaa. (Koskentausta ym., 2018, ss. 1498–1499) Tuen tarpeet ovat hyvin erilaisia. Toiset pystyvät elämään ilman jatkuvaa tukea, toiset taas tarvitsevat jatkuvaa, intensiivistä tukea. Korkeakouluopinnoissa haasteita voivat aiheuttaa esimerkiksi itseohjautuvuus, tehtävien aloittaminen, ryhmätehtävät, epäselvät tehtävänannot, aistikuormitukset sekä tuen hankkiminen opintoja varten. (Nieminen & Pesonen, 2021, s. 49)

3.1.3 Yhdenvertaisuus laissa

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia, riippumatta heidän sukupuolestaan, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, iästään, kansalaisuudestaan, kielestään, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä (Yhdenvertaisuus.fi, n.d.).

Yhdenvertaisuus on perusoikeus, jonka turvaamisesta pidetään huolta lakien avulla. Siitä säädetään useissa Suomen laissa, esimerkiksi perustuslaissa, yhdenvertaisuuslaissa ja tasa-arvolaissa. Perustuslain mukaan kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä ketään saa asettaa eri asemaan edellisessä kappaleessa mainittujen syiden perusteella (Suomen perustuslaki 31/1999). Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) koko sisältö keskittyy yhdenvertaisuuteen, ja sen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Tasa-arvolaissa on useita pykäläiä syrjinnästä ja siitä, miten tasa-arvovaltuutettu valvoo lain noudattamista (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986). Yliopistolaissa puhutaan esteettömyydestä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä. Sen mukaan opiskelemaan hakevan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvät asiat eivät saa olla esteenä opiskelijavalinnassa. (Yliopistolaki 558/2009 § 37 a) Yhdenvertaisuuslain (1325/2014 § 6) mukaan koulutuksen järjestäjillä on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta.

3.1.4 Inklusiivinen opetus

Kaikilla opiskelijoilla on lakiin perustuva oikeus opiskella tasavertaisesti muiden kanssa. Yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014 § 6, § 15) mainitaan oikeus opintojen aikaisiin kohtuullisiin mukautuksiin, koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta, ja yliopistolaissa (558/2009 § 41 a) mainitaan opiskelijoiden oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Inklusiivinen opetus painottaa opiskelijoiden yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhtäläisten oikeuksien toteutumista. Inklusio on prosessi, jonka tarkoitus on lisätä osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta ja vähentää opiskelijoita ulkopuolelle sulkevia toimintatapoja. Inklusiivisessa opetuksessa kehitetään toimintamalleja opiskeluun ja oppimiseen, jotka ottavat huomioon opiskelijoiden erilaiset taustat ja tuen tarpeet. (Pesonen & Nieminen, 2021, ss. 25–26)

Jotta opetus olisi inklusiivista, opetuksen järjestäjän tulee olla tietoinen opiskelijoiden mahdollisista tuen tarpeista. Se auttaa opintojen suunnittelussa ja lisää ymmärrystä opiskelijoiden ja opettajien välillä. Yleisimmin haasteita oppimiselle korkeakoulussa

aiheuttaa lukivaikeus, mielenterveyden ongelmat, autismikirjo, kuulo- ja näkövammat sekä tarkkaavaisuuden haasteet. (Pesonen & Nieminen, 2021, ss. 40–43)

Inklusiivinen opetus ei tarkoita, että jokaisen yksilön tuen tarvetta käsitellään yksilöllisellä tasolla. Ympäristöä, oppimismenetelmiä ja arviointia muokataan sellaisiksi, että ne ovat valmiiksi saavutettavia ja kaikki opiskelijat huomioon ottavia. (Pesonen & Nieminen, 2021, s. 44) Oppimisympäristön näkökulmasta rauhallisen opiskelu- tai tenttitilan tarjoaminen voi auttaa opiskelijoita keskittymään paremmin ja vähentämään aistiärsykeitä (Oksanen & Sollasvaara, 2019, s. 197). Jos opetuksessa ei huomioida opiskelijoiden yksilöllisiä tuen tarpeita, opetuksesta on heille vähemmän hyötyä. Esimerkiksi ryhmätöitä tehdessä autismikirjon opiskelijalla voi olla vaikeuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa, koska autismikirjon henkilöllä voi olla hankaluuksia toimia sosiaalisissa tilanteissa. Tämä voi pahimmillaan johtaa ristiriitatilanteisiin opiskelijoiden ja opettajan välillä. (Oksanen & Sollasvaara, 2019, s. 187)

3.2 Tutkimuksia autismikirjosta aikuisilla

Seuraavat tutkimukset on valittu mukaan siksi, että niiden kohderyhmä on sama kuin tässä opinnäytetyössä. Kaikissa näissä tutkimuksissa on myös tutkittu autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia.

Ensimmäisessä tutkimuksessa selvitettiin aikuisten kokemuksia kouluajoilta: millaista autismikirjon oppilaiden vuorovaikutus on ollut opettajien kanssa. Toisen tutkimuksen aiheena oli autismikirjon aikuiset työelämässä. Tutkimuksessa paneuduttiin muun muassa siihen, millaisia toiveita ja kokemuksia heillä on työelämään liittyen. Viimeisenä esitellään englanninkielinen tutkimus, jossa selvitettiin australialaisten autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden tuen tarpeita ja opiskelukokemuksia.

3.2.1 Autismikirjon aikuisten kokemuksia kouluajoilta

Henna Huotarin pro gradu -tutkielmassa tutkittiin autismikirjon aikuisten kouluaikaisia kokemuksia vuorovaikutuksesta opettajan kanssa. Huotari toteaa jo johdannossaan, että on

hyvä tutkia autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia, jotta autismikirjioon liittyvä ymmärrys lisääntyy ja opetus kehittyy (Huotari, 2021, s. 1). Autismikirjon henkilöiden omia kokemuksia on tutkittu vähän. Yleensä tutkimuksissa on Huotarin (2021, ss. 2–3) mukaan keskitytty tutkijoiden, opettajien tai autismikirjon henkilöiden huoltajien tai vertaisten tekemiin kokemuksiin ja havaintoihin.

Huotarin tuloksien mukaan autismikirjon henkilöiden ja heidän opettajien välistä vuorovaikutusta edisti opettajien innostusta ja luottamusta herättävät ominaisuudet. Näitä ominaisuuksia olivat esimerkiksi kannustaminen, samaistuttavuus, innostus, huumorintaju ja kiinnostus tiettyjä asioita kohtaan. Vuorovaikutusta edistivät myös opettajan toiminta vapaa-ajalla oppilaita kohtaan, oppilaan sosiaalisten suhteiden tukeminen, motivoivat opetusmenetelmät ja oppilaan yksilöllisten piirteiden huomioiminen. (Huotari, 2021, ss. 26–31) Vuorovaikutusta rajoitti se, että oppilas oli kokenut opettajan pelottavana ja ristiriitaisena ja se, että opettaja oli toiminut epäoikeudenmukaisesti, ei ollut huomionnut oppilaan yksilöllisiä tarpeita tai ei ollut tukenut oppilaan vuorovaikutusta riittävästi (Huotari, 2021, s. 34).

Huotari selvitti aikuisten peruskouluikäisiä kokemuksia, eikä niiden siksi voi ajatella täysin pitävän paikkaansa myös korkeakoulussa. Opettajilla on kuitenkin tärkeä rooli lasten sosioemotionaalisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisessa ja siksi olisi tärkeää, että jokaisen oppilaan yksilölliset tarpeet pystyttäisiin ottamaan huomioon. Tutkimuksissa on havaittu, että turvallisella opettajasuhteella ja opettajan sosiaalisella tuella on yhteys esimerkiksi oppilaan motivaatioon ja hyvään itsetuntoon. (Minkkinen, 2011, ss. 63–66)

3.2.2 Autismikirjon aikuiset työelämässä

Pinja Turjan pro gradu -tutkielmassa selvitettiin suomalaisten korkeakoulutettujen autismikirjon aikuisten työllistymisen toiveita ja kokemuksia työelämästä. Aineisto tutkimukseen kerättiin kansainvälisessä IMAGE-hankkeessa, jonka tavoitteena oli kehittää keinoja korkeakouluissa opiskelevien autismikirjolaisten työllistymisen tukemiseksi. (Turja, 2021, s. 2)

Turja käsittelee tutkimuksensa teoreettisessa viitekehyksessä kansainvälistä tutkimustietoa autismikirjon henkilöiden työllistymisestä. Tutkimuksien mukaan autismikirjon henkilöille on yleistä, että he ovat työttömiä tai koulutustasoaan vastaamattomissa töissä. Tätä selittää työnhakuun ja töissä olemiseen liittyvät haasteet autismikirjon henkilöille, joita ovat muun muassa työnhakuprosessi, uusien rutiinien oppiminen, kommunikaatio ja sosiaaliset tilanteet. (Turja, 2021, ss. 10–12)

Tutkimukseen osallistuneet toivoivat työllistyvänsä alalle, jota olivat opiskelleet. Työolosuhteiltaan he toivoivat joustavuutta, hyvää työyhteisöä, taloudellista turvaa ja rauhallisuutta. (Turja, 2021, ss. 33–34) Työn teosta haastavaa teki huonot työajat, mieleisten työpaikkojen puute ja oma jaksaminen. Moni vastaajista myös koki, että autismista kertominen työnhaussa on vaikeaa ja toivoivat, että tietoisuus autismista olisi parempi. (Turja, 2021, s. 2)

Tutkielmassa esille tulleet toiveet koskien työelämää kuulostavat kohtuullisilta toiveilta ja ne ovat sellaisia asioita, joita moni työssäkäyvä työolosuhteiltaan toivoo. Moni vastaajista oli sitä mieltä, että omasta diagnoosista kertomisella olisi ollut negatiivisia vaikutuksia työn saannin kannalta, mutta siinä nähtiin olevan myös etuja, kuten parempi henkilökohtaisten tarpeiden huomioiminen työpaikalla. Tutkimukseen osallistuneet näkivät autismitietoisuuden ja ymmärryksen lisääntymisen työpaikalla merkittävänä tuen keinona itselleen, sillä tietoisuuden lisääntymisen avulla työpaikalla olisi mahdollisuus saada paremmin yksilöllisiä mukautuksia ja myös tunnistaa paremmin autismikirjon henkilöiden vahvuuksia. (Turja, 2021, ss. 56–63)

3.2.3 Autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden tuen tarpeet

Ru Ying Cai ja Amanda Richdale (2016) tutkivat 23 australialaisen autismikirjolla olevan korkeakouluopiskelijan kokemuksia ja tuen tarpeita korkeakoulussa. Opiskelijat kokivat pääsääntöisesti saaneensa tarpeeksi tukea opiskeluihinsa, mutta sosiaalinen tuki ei ollut riittävää. Tutkimuksessa havaittiin eri osa-alueiden vaikuttavan opiskelijoiden opiskelun etenemiseen. Autismikirjon keskeisimmät piirteet, samanaikaiset sairaudet, kuten ahdistus tai masennus, sekä toiminnanohjauksen pulmat vaikuttivat opiskeluiden etenemiseen

negatiivisella tavalla. Tutkimuksessa havaittiin myös, että tarvittavat siirtymävalmistelut toiselta asteelta korkea-asteelle helpottivat opiskelijoiden arkea korkeakoulussa. (Cai & Richdale, 2016)

Tutkimuksessa käsiteltiin myös autismikirjon diagnoosista kertomista muille ihmisille. Jotkut autismikirjolla olevat jättivät kertomatta diagnoosistaan, koska heillä oli ollut menneisyydessä huonoja kokemuksia asian suhteen, eli heitä on esimerkiksi syrjitty tai kiusattu. Opiskelijat kokivat saamansa tuen henkilökunnalta hyödylliseksi, ja heidän saama yksilöllinen tuki oli parantanut opiskelijoiden akateemista menestystä. (Cai & Richdale, 2016)

4 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus ei pyri ennustettavuuteen tai yleistettävyyteen. Se pyrkii ymmärtämään tutkittavaa aihetta tutkittavien henkilöiden näkökulmasta. Jotta pystytään ymmärtämään tutkittavien henkilöiden kokemuksia parhaimmalla tavalla, käytetään tutkimuksen apuna erilaisia tutkimusmenetelmiä. Niiden avulla lähestytään tutkittavaa aihetta ja pyritään löytämään vastaus tutkimustehtävään. Laadullisen tutkimuksen menetelmät pyrkivät tekemään johtopäätöksiä aineistosta käsin. (Juuti & Puusa, 2020, ss. 9–10) Usein menetelmät pohjautuvat fenomenologiaan, jossa selvitetään, kuinka ihmiset itse kokevat oman sosiaalisen todellisuutensa. Ihminen nähdään sekä oman elämänsä vaikutuksen kohteena että vaikuttajana. (Juuti & Puusa, 2020, s. 10) Fenomenologisessa tutkimussuuntauksessa keskeistä on, että tutkija suhtautuu tutkimuskohteeseen avoimesti ilman ennako-oletuksia (Jyväskylän yliopisto, 2015).

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole valmista ennako-oletusta tutkimuksen tuloksista, eikä tutkimuksen tuloksien perusteella välttämättä pysty tekemään aukottomia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Teoriatiedolla on tärkeä merkitys analyysivaiheessa. Hankittu aineisto ja aiempi teoriatieto käyvät ikään kuin vuoropuhelua keskenään, ja teorian tulee tukea aineistosta nousevia näkökulmia, jotta tutkimuksen voidaan katsoa olevan tieteellinen. (Juuti & Puusa, 2020, s. 81)

Opinnäytetyö keskittyy yksilöiden omiin kokemuksiin tutkittavasta aiheesta, ja tällä perusteella lähdin muodostamaan tutkimuskysymystä. Analyysimenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

4.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyössä tutkitaan autismikirjolla olevien korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tukimuodoista korkeakoulussa. Täten tutkimuskysymys, johon opinnäytetyössä etsitään vastausta, on seuraava:

- Millaisia kokemuksia autismikirjon korkeakouluopiskelijoilla on tukimuodoista korkeakoulussa?

Tutkimuskysymyksen näkökulman keskiössä on yksilö, joka on autismikirjolla ja opiskelee tai on opiskellut korkeakoulussa. Opinnäytetyössä keskitytään yksilöiden kokemuksiin tukimuodoista. Aineistonhankintamenetelmänä käytetyssä kyselylomakkeessa aiheesta esitettiin tarkentavia kysymyksiä, kuten että millaisia tukimuotoja henkilö on korkeakoulussa ollessaan saanut, mitä hyötyä niistä on ollut ja miten tukimuotoja ja niiden saamista voisi kehittää.

4.2 Aineistonhankintamenetelmänä kysely

Opinnäytetyön aineistonhankintamenetelmä on kyselylomake, joka toteutettiin Google Forms -lomakkeen avulla. Kyselylomakkeen kysymykset löytyvät liitteestä 1. ja aineistohallintasuunnitelma liitteestä 2. Lopullisessa kyselylomakkeessa oli yhteensä 12 avointa kysymystä ja kaikkiin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselyssä ei kysytty minkäänlaisia henkilötietoja, jotta tutkittavien anonymiteetti säilyy. Vastaajien iällä, asuinpaikkakunnalla, tai esimerkiksi sukupuolella ei tutkimuksen kannalta ollut merkitystä, siksi niitä ei kysytty. Kyselyssä kysyttiin, millä paikkakunnalla vastaajat ovat opiskelleet siksi, että saataisiin parempi käsitys siitä, kuinka monen korkeakoulun toimintatapoja vastaukset koskevat. Korkeakoulujen nimiä ei kuitenkaan kysytty. Tämä siksi, että tässä opinnäytetyössä

keskitytään nimenomaan vastaajien omiin kokemuksiin tukimuodoista, ei minkään tietyn korkeakoulun toimintatapoihin.

Vastauksen muotoa ei rajattu mitenkään, eli vastaaja pystyi vastaamaan kokonaisilla lauseilla tai esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla. Lomakkeessa ei ollut ennalta määrättyjen vastauksien luetteloa, josta vastaajan täytyy valita yksi, eikä myöskään asteikkokysymyksiä. Avoimet kysymykset ja avoin vastausmuoto antoivat vastaajalle mahdollisuuden vastata kysymyksiin juuri haluamallaan tavalla, ilman kyselylomakkeen tekijän asettamia ennako-oletuksia.

Suomen Autismikirjon Yhdistys jakoi kyselylomakkeen linkkiä omilla nettisivuillaan ja sosiaalisen median kanavissa. Lomake oli avoinna noin kuukauden helmi-maaliskuussa 2023, ja siinä ajassa vastauksia tuli 36 kappaletta. Päädyin kyselylomakkeeseen keskusteltuani asiasta AAVA-hankkeen koordinaattorin Niina Kettusen kanssa. Kettusella on opinnäytetyön kohderyhmästä paljon tietoa, jonka avulla lähdimme yhdessä pohtimaan sopivaa tutkimusmenetelmää. Kettusen mukaan kyselylomakkeessa tulisi olla yksinkertaisia avoimia kysymyksiä, joihin voi vastata avoimella vastauksella. Kysymyksiä tulisi olla 3–5 kappaletta, ja niihin tulisi olla mahdollisuus vastata anonyymisti, ilman että joutuu kohtaamaan tutkijaa videon välityksellä tai livenä. (Kettunen, 24.5.2022, henkilökohtainen tiedonanto)

Internetissä täytettävä kyselylomake oli myös käytännön järjestelyiden kannalta mielestäniärkevin ratkaisu. Jokainen vastaaja pystyi vastaamaan kyselylomakkeeseen juuri silloin, kun se heille itselleen sopi ja käyttämään siihen sen verran aikaa, kuin itse halusi.

Kyselylomakkeen avulla minulla oli mahdollisuus saada vastauksia mistä päin Suomea tahansa, mikä ei välttämättä olisi ollut mahdollista, jos olisin toteuttanut haastattelut livenä.

Vastauksien perusteella ei pysty sanomaan vastaajien nykyistä asuinpaikkakuntaa, sillä sitä ei lomakkeessa kysytty. Sen sijaan kysyttiin, millä paikkakunnalla vastaajat opiskelevat/ovat opiskelleet. Vastauksien joukossa oli viisi vastausta, joissa opiskelija oli opiskellut useammalla eri paikkakunnalla. Siksi paikkakuntamainintoja on yhteensä 43, kun vastaajia kyselyyn oli 36 kappaletta. Vastauksissa mainittiin yhteensä 13 eri paikkakuntaa. Tampere mainittiin 13 kertaa, pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa) 13 kertaa, Joensuu kolme

kertaa, Jyväskylä, Lohja, Oulu, Seinäjoki, Kuopio ja Turku jokainen kaksi kertaa ja Lappeenranta yhden kerran. Lisäksi yksi henkilö oli opiskellut Suomen ulkopuolella.

4.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavia henkilöitä ei ole suuria määriä, vaan aineiston laatu ratkaisee. Tutkittavien henkilöiden tulee tietää tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon ja heillä tulee olla aiheesta omakohtaista kokemusta (Sarajärvi & Tuomi, 2018, s. 73).

Analyysimenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysiä käytetään esimerkiksi haastattelujen, kirjoitettujen tekstien ja nauhoitetun aineiston analyysiin (Vuori, n.d.). Käytännössä aineiston analyysi etenee seuraavalla tavalla: Kun aineisto on kasassa, sitä luetaan useaan otteeseen ilman, että jokin teoreettinen näkökulma rajoittaa sitä, miten aineistoa luetaan ja tulkitaan. Kun aineistosta on muodostunut jonkinlainen kokonaiskuva, seuraavaksi aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin ja etsitään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia eri henkilöiden vastauksista ja pilkotaan aineistoa pienempiin osiin. (Vuori, n.d.)

Teemoittelu tarkoittaa sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan niitä havaintoja, jotka ovat yhteisiä usealle vastaajalle. Teemat voivat olla etukäteen suunniteltuja, aineiston keruuvaiheessa määriteltyjä tai teemat voivat syntyä aineiston pohjalta. Teemakokonaisuus käydään useaan otteeseen läpi, jotta teemat ovat tutkittavan asian kannalta tärkeitä ja vastaavat tutkimuskysymykseen. (Juuti & Puusa, 2020, s. 149)

Aineiston teemoittelussa jäljelle jäänyt aineisto käydään tarkkaan läpi ja siitä etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Samankaltaisuudet ryhmitellään ja luvun otsikoksi laitetaan sisältöä kuvaava käsite. Tätä seuraa teoreettisten käsitteiden luominen, jossa edetään aineistossa ilmi tulleista asioista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin asiasta. Sisällönanalyysi siis perustuu päättelyyn ja aineiston tulkintaan, jossa edetään aineistosta kohti kattavampaa näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 91)

Jaoin aineiston analyysissä kolmeen eri teemaan ja teemat syntyivät aineiston pohjalta. Teemat olivat opiskelijoiden tuen tarpeet, yksilöllisen tuen hakuprosessi ja korkeakoulun tarjoama tuki. Näitä teemoja ja niihin liittyviä vastauksia avaan luvussa 5. Kyselyn tuloksista perustuviin johtopäätöksiin syvennyttään tarkemmin luvussa 6.

5 Vastauksista nousseet teemat

Kyselyyn tuli vastauksia 36 kappaletta, mikä oli enemmän kuin osasin odottaa, eli olen tähän määrään tyytyväinen. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus, että vastauksia tulee määrällisesti paljon, vaan vastausten laatu ratkaisee. Nämä 36 vastausta olivat mielestäni laadultaan hyviä. Suurin osa vastauksista oli yksityiskohtaisesti ja laajasti kirjoitettu ja niissä vastattiin juuri siihen, mitä oli kysytty. Vastauksissa oli hyvin harvoja yhden sanan vastauksia. Jokainen vastaaja ei ollut vastannut jokaiseen kysymykseen, mutta se oli toisaalta odotettavissa, koska mihinkään kysymykseen vastaaminen ei ollut pakollista. Kaikilla vastaajilla ei myöskään välttämättä ollut sanottavaa jokaiseen kysymykseen liittyen.

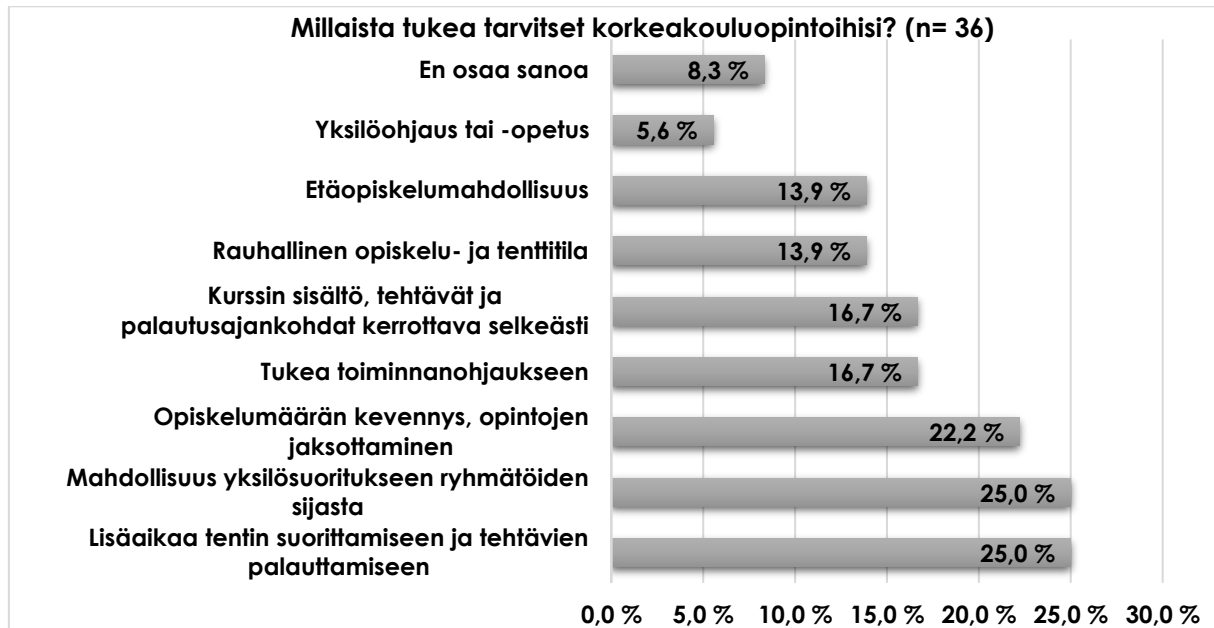
Tuloksia kuvataan analyysissä saadun kolmen eri teeman avulla. Luku 5.1. käsittelee, millaisia tuen tarpeita kyselyyn vastanneilla opiskelijoilla on korkeakouluopintoihin liittyen, mitä tukimuotoja he ovat hakeneet opiskeluihinsa ja millaisen tuen he ovat kokeneet hyvänä. Luvussa 5.2. avataan tuen hakuprosessia: Miten prosessi on edennyt, millaisia toimenpiteitä se on opiskelijalta vaatinut, ja kenen kanssa he ovat asioineet prosessiin liittyen. Luvussa 5.3. käsitellään korkeakoulujen tarjoamia tukimuotoja opiskelijoiden näkökulmasta: Millaista tukea opiskelijat ovat konkreettisesti saaneet ja mitä eivät, miten näitä päätöksiä on perusteltu oppilaitoksen näkökulmasta ja mitä kehitettävää oppilaitoksen tarjoamissa tukimuodoissa on. Tuloksissa käytetään sanaa oppilaitos, ja tällä viitataan korkeakouluihin, joissa vastaajat ovat opiskelleet.

Vastauksia avataan joissakin kysymyksissä kuvien avulla, joissa vastauksien lukumäärät on esitetty prosenttilukuina. Kuvissa prosenttilukujen summaksi ei tule 100 prosenttia, sillä yksi vastaaja on saanut mainita vastauksissaan useampia asioita kysymykseen liittyen. Siksi prosenttilukujen summa on taulukoissa enemmän kuin 100 prosenttia.

5.1 Opiskelijoiden tuen tarpeet

Ensimmäinen kysymys oli: ”Millaista tukea tarvitset korkeakouluopintoihisi?” Tähän kysymykseen tuli 36 vastausta. Kuva 1. havainnollistaa vastausten sisällöt ja vastauksien prosenttiosuudet.

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden tuen tarve.

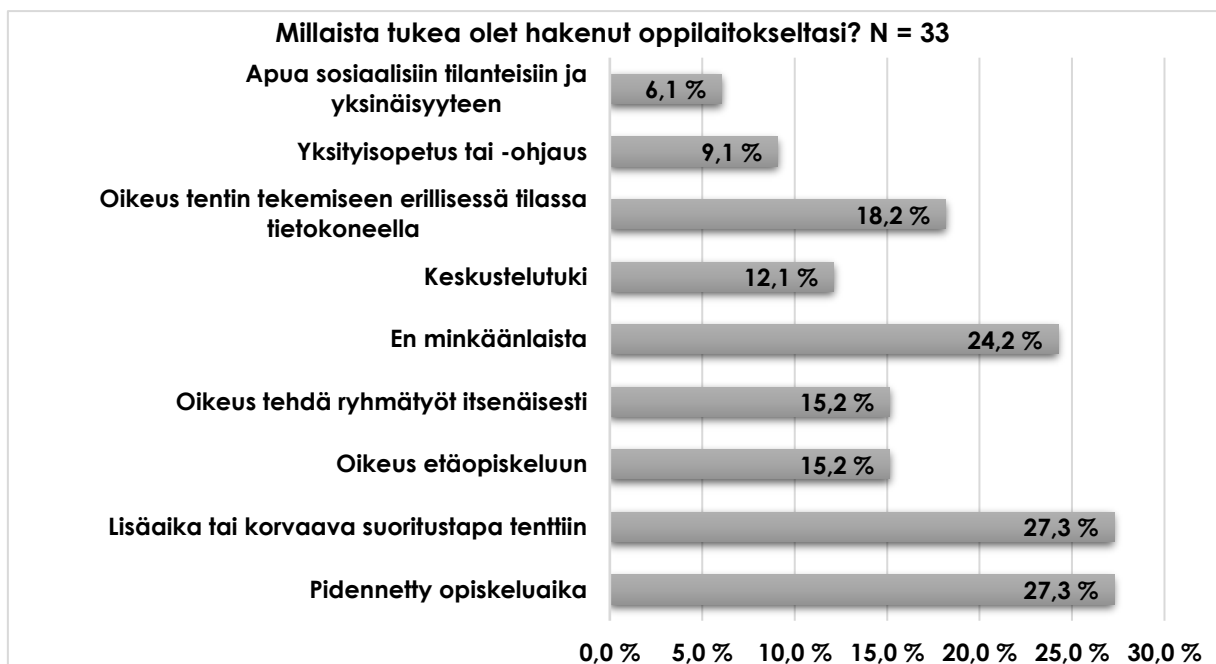

Kolmessa vastauksessa vastaaja ei osannut sanoa, millaista tukea hän tarvitsisi. Yhdeksän vastaajaa koki tarvitsevänsä lisäaikaa tentin suorittamiseen ja tehtävien palauttamiseen. Kahdeksan vastasi tarvitsevänsä kevennystä opiskelumäärään ja mahdollisuutta jaksottaa opiskelua omien voimavarojen mukaisesti. Kuusi vastaajaa sanoi, että kurssin sisältö, tehtävänannot ja tehtävien palautusajankohdat pitäisi kertoa selkeästi. Yhdeksän toivoi mahdollisuutta yksilösuorituksiin ryhmätöiden sijasta niin, että työmäärämitoitus on otettu tehtävässä huomioon. Lisäksi vastauksissa mainittiin kuusi kertaa tuki toiminnanohjaukseen, kokonaisuuksien hahmottamiseen, aikataulutamiseen ja tehtävien priorisoimiseen, viisi kertaa rauhallinen opiskelu- ja tenttitila, viisi kertaa mahdollisuus etäopiskeluun ja kaksi kertaa yksilöohjaus tai -opetus.

Vastauksissa toivottiin, että opetus olisi konkreettista, monipuolista ja havainnollistavaa, opetusmateriaali olisi kirjoitettu selkeällä yleiskielellä, videot olisivat tekstitettyjä ja että luennoista olisi olemassa tallenteet. Lisäksi toivottiin, että tenttikirjat löytyisivät äänikirjoina ja suomen kielellä ja että etäopiskelun tueksi tarjottaisiin kirjallisia ohjeita ja materiaaleja videoiden ja puheen lisäksi. Toisaalta mainittiin myös tavallisten luentojen ja luentotenttien tärkeys, sillä liika itsenäinen opiskelu oli osalla vastaajista vaikeuttanut opiskelua. Näiden lisäksi vastauksissa toivottiin, että opiskelijat saisivat enemmän positiivista palautetta ja että opiskelijoiden erilaisuus otettaisiin paremmin huomioon.

Kysymykseen ”millaista tukea olet hakenut oppilaitokseltasi” tuli 33 vastausta. Kuva 2. havainnollistaa vastausten sisällöt ja vastausten prosenttiosuudet.

Kuva 2. Opiskelijan hakema tuki oppilaitokselta.

Yhdeksän vastaajaa oli hakenut pidennettyä opiskeluaikaa ja jatkoaikaa kurssien suorittamiseen. Lisäaikaa tenttiin tai korvaavaa suoritustapaa tentin tekemiseen oli hakenut myös yhdeksän vastaajaa. Viisi oli hakenut oikeutta opiskella etänä ja saman verran oli haettu vapautusta ryhmätöistä. Mainittavan arvoista on, että kahdeksan vastaajaa kertoi, ettei ole hakenut minkäänlaista tukea. Vastaajat eivät omien sanojensa mukaan ole tiedneet, mistä tukea voi hakea ja mitä tukea on mahdollista saada. Tuen hakeminen oli tuntunut liian

hankalalta ja vastaajat olivat myös kokeneet, ettei heidän tuen tarpeitaan ole ymmärretty. Yksi vastaajista sanoi, ettei opiskeluaikana tiennyt olevansa autismikirjolla, mikä teki tuen hakemista opiskeluaikana hankalaa.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi neljä vastaajaa oli hakenut keskustelutukea, kuusi oikeutta tehdä tentti erillisessä tilassa tietokoneella, kolme yksityisopetusta tai -ohjausta sekä kaksi apua sosiaalisiin tilanteisiin ja yksinäisyyteen. Luvussa 5.3. käsitellään vastauksia siitä, millaista tukea vastaajat ovat konkreettisesti oppilaitokseltaan saaneet.

Seuraavaksi kysyttiin millaisen tuen vastaajat ovat kokeneet hyvänä ja miksi. Kysymykseen tuli 29 vastausta. Vastauksissa mainittiin pienemmät ryhmäkoot, koska se edesauttaa keskittymistä opittavaan asiaan, eikä sosiaalisen ympäristön tuomaan kuormitukseen. Vastaajat arvostivat suomenkielistä, selkeällä yleiskielellä kirjoitettua opetusmateriaalia, kattavia luentodioja, havainnollistavaa ja esimerkkejä tuottavaa opetustapaa. Myös ymmärtävät ja osaavat opettajat sekä selkeät ohjeet tehtävien suorittamiseen oli koettu hyvänä asiana. Useampaan kertaan vastauksissa mainittiin opiskelijoiden tarpeiden kuuntelu ja joustavuus, yksityisopetus ja -ohjaus, henkilökohtainen tuki, keskusteluapu sekä mahdollisuus suorittaa tentti rauhallisessa tenttitilassa tai kotona. Tehtävien tekeminen yksin on vastaajien mukaan helpottanut arkea ja opiskelua ja rauhallinen tenttitila edistänyt keskittymistä ja vähentänyt stressiä. Useampi vastaajista mainitsi arvostavansa sallivaa ja ymmärtävää ilmapiiriä sekä sitä, että heidät huomioidaan ja kohdataan ihmisenä eikä heidän diagnoosinsa kautta.

5.2 Yksilöllisen tuen hakuprosessi

Kyselyssä pyysin vastaajia kuvailemaan mahdollisimman tarkasti, miten yksilöllisen tuen hakuprosessi oli heidän kohdallaan edennyt. Tähän kysymykseen tuli 30 vastausta ja niissä oli paljon vaihtelevuutta. Jokaisen opiskelijan tilanne on omanlainen, ja tuen hakuprosessin vaiheet riippuvat opiskelijan tilanteesta sekä oppilaitoksen toimintatavoista.

Vastauksista oli nähtävillä kaksi yleisintä tapaa tuen hakuprosessiin. Vastaukset jakautuivat lähestulkoon puoliksi näiden kahden eri hakuprosessin välillä. Ensimmäisessä tavassa

prosessi oli edennyt niin, että opiskelija oli ollut tuen tarpeistaan suoraan yhteydessä kurssin vastuuoopettajaan, selvitelty asiaa hänen kanssaan ja joko saanut tukea tai ollut saamatta. 36,6 % vastaajista kertoi toimineensa näin.

Toinen tapa tuen hakemiselle oli monivaiheisempi. Prosessi oli alkanut sillä, että opiskelija oli ollut yhteydessä terveydenhuoltoon, saanut tuen tarpeestaan lääkärin lausunnon, jonka opiskelija oli toimittanut oppilaitokselle ja tämän jälkeen selvittänyt käytännön toimia oppilaitoksen henkilökunnan kanssa. Lausunnon perusteella opiskelijalle oli oppilaitoksessa joko myönnetty tuki kokonaan, osittain tai ei ollenkaan. 40,1 % vastaajista oli hakenut tukea tällä tavalla. Loput 23,3 % vastaajista eivät olleet hakeneet yksilöllistä tukea.

Tuen hakuprosessiin liittyen kysyin, kenen kanssa opiskelija on asioinut hakeakseen yksilöllistä tukea. Tähän kysymykseen tuli 31 vastausta. Luettelen nämä eri tahot siinä järjestyksessä, kuinka monta kertaa heidät oli vastauksissa mainittu. Järjestys on suurimmasta pienimpään. Suluissa näkyvä luku kertoo sen, kuinka moni vastaajista kertoi asioineensa kyseisen tahon kanssa hakuprosessin aikana. Viisi vastaajaa kertoi, ettei ole asioinut kenenkään kanssa tukiasioihin liittyen.

- Kurssin vastuuoopettaja (15)
- Opinto-ohjaaja (13)
- Opintosihteerit/opintopalvelut (6)
- Lääkäri (5)
- Neuropsykiatri tai -psykologi (4)
- Erityisopettaja (4)
- Ryhmänohjaaja (3)
- Sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja (2)
- Neuropsykiatrinen valmentaja (2)
- Opintopsykologi (2)
- Kuraattori (1)

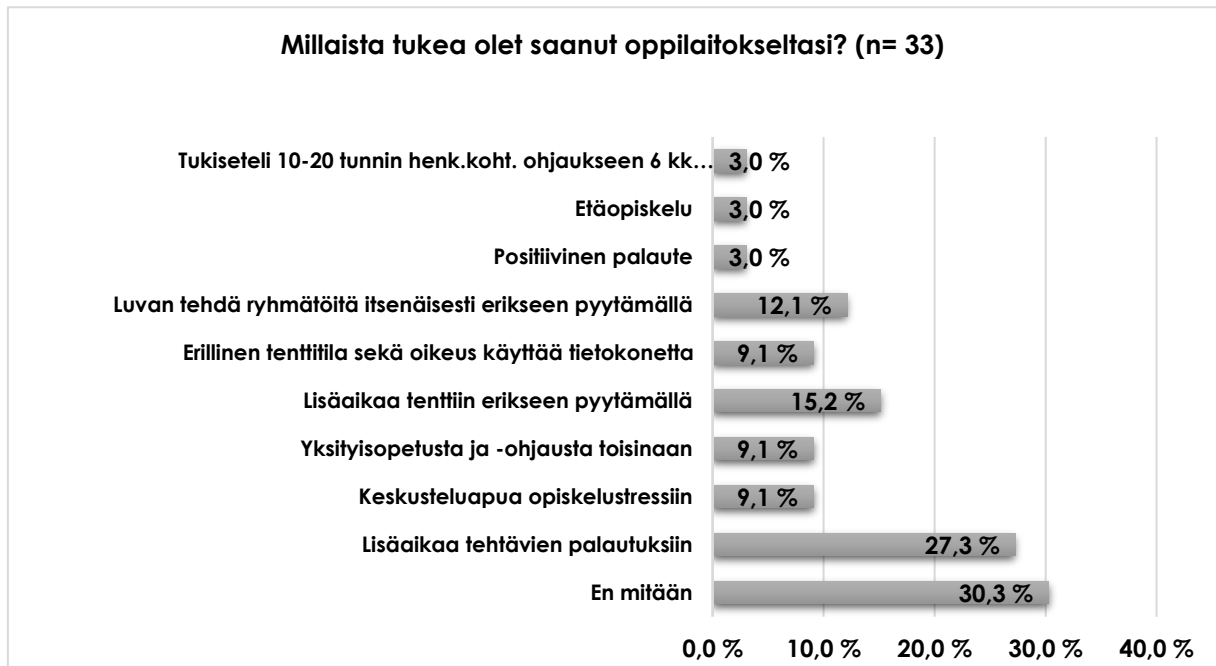
Hakuprosessiin liittyen kysyin, että millaisia todistuksia tuen hakemiseen on vaadittu. Tähän kysymykseen tuli 30 vastausta. Tämänkin kysymyksen vastauksissa oli paljon vaihtelua.

Yhdeksän vastaajaa vastasi, ettei heiltä ole vaadittu minkäänlaisia todistuksia. Viisi vastaajaa ei osannut vastata kysymykseen, koska vastaajat eivät joko olleet saaneet mistään tietoa, millaisia todistuksia heiltä vaaditaan tai vastaajat eivät olleet hakeneet ollenkaan yksilöllistä tukea. 15 vastaajalta oli vaadittu lääkärinlausuntoa tuen tarpeesta tai lääkärintodistusta, josta käy ilmi henkilön lääketieteellinen diagnoosi. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa mainittiin sairauslomatodistus, terapeutin lausunto, erityisopettajan lausunto, neuropsykiatrin kirjoittama kirje, toimintaterapeutin arvio ja neuropsykologin tutkimuslausunto.

5.3 Korkeakoulujen tarjoama tuki opiskelijoiden näkökulmasta

Seuraavaksi kysyttiin, millaista tukea he ovat oppilaitokseltaan konkreettisesti saaneet. Tähän kysymykseen tuli 33 vastausta. Kuva 3. havainnollistaa vastausten sisällöt ja vastauksien prosenttiosuudet.

Kuva 3. Opiskelijan saama tuki oppilaitokselta.

Yhdeksän vastaajaa kertoi saaneensa lisäaikaa tehtävien palautuksiin ja kymmenen vastasi, ettei ole saanut mitään hakemaansa tukea. Kolme vastaajaa oli saanut keskusteluapua

opiskelustressiin ja toisinaan yksityisopetusta tai -ohjausta. Viisi oli saanut lisäaikaa tenttiin erikseen pyytämällä, kolme oli saanut erillisen tenttitilan sekä oikeuden käyttää tietokonetta tentissä ja neljä oli saanut tehdä joitakin ryhmätöitä itsenäisesti erikseen pyytämällä. Muita yksittäin mainittuja asioita oli positiivinen palaute, etäopiskelu, sekä tukiseteli, joka oikeutti 10–20 tunnin henkilökohtaiseen ohjaukseen puolen vuoden aikana.

Seuraava kysymys oli, millaista tukea oppilaitos ei ole myöntänyt pyynnöistä huolimatta. Tähän kysymykseen tuli 28 vastausta. Kuusi vastaajaa vastasi, että sai kaiken tuen, mitä pyysikin ja seitsemän vastaajaa vastasi, etteivät ole saaneet mitään hakemaansa tukea. Neljä vastaajaa ei ollut hakenut ollenkaan tukea, mitä he perustelivat muun muassa oppilaitoksen resurssien riittämättömyydellä ja pelolla, etteivät kuitenkaan saisi tukea, vaikka pyytäisivät.

Loput yksitoista vastaajaa olivat saaneet joitakin hakemiansa tukimuotoja, mutta eivät kaikkia. Vastaajat eivät esimerkiksi olleet saaneet ymmärrystä tilanteeseensa, lisäaikaa tehtävien tekoon tai mahdollisuutta suorittaa ryhmätehtäviä muilla tavoilla. Vastaajat kertoivat myös, etteivät he olleet saaneet säännöllistä, opintojen aikana mukana kulkevaa tukea eivätkä myöskään opintomateriaaleja etukäteen luettavaksi tai luentonauhoitteita.

Vastaukset kysymykseen ”miksi oppilaitos ei pystynyt tarjoamaan sinulle tarvitsemaasi tukea” olivat myös moninaisia, mutta ne kohdistuivat lähes poikkeuksetta oppilaitoksien opettajiin. Vastauksia tähän kysymykseen tuli 28. Vastaajien näkökulmasta tuntui, ettei opettajilla ollut kiinnostusta auttaa heitä tukiasioissa. Opettajat olivat myös vedonneet siihen, että on tasa-arvon vastaista ja epäreilua, jos yksi opiskelija saa yksilöllisiä tukimuotoja ja muut eivät. Opettajat olivat myös ilmaisseet, että yksilölliset tukimuodot ovat hankalia ja työläitä järjestää.

Eräs vastaaja kertoi opettajan sanoneen, ettei ole opettajien työtä pitää huolta, että opiskelija pärjää haasteidensa kanssa. Toisen vastaajan mukaan opettajat eivät käytännössä pystyneet tai halunneet noudattaa tuen tarpeiden ehdotuksessa suositeltuja kohtia, mutta asiaa ei ollut perusteltu vastaajalle mitenkään. Yksi vastaajista näki vian olevan itsessään. Hän kuvaili, ettei osannut selittää tuen tarpeitaan tarpeeksi hyvin ja ajatteli olevansa liian huono ja erilainen ja siksi häntä ei haluttu auttaa. Vastaajat kritisoivat myös oppilaitoksiensa

kankeita järjestelmiä, viestinnän laatua ja keskusteluyhteyden puuttumista. Neljä vastaajaa ajatteli, että opettajien tiedon puute, henkilökunnan vähäinen määrä ja budjettirajoitteet ovat syynä sille, etteivät he olleet saaneet tarvitsemaansa tukea.

Viimeiseksi kysyttiin, missä asioissa oppilaitoksella olisi parannettavaa yksilöllisiin tukimuotoihin liittyen ja miksi. Kysymykseen sain 31 vastausta. Eniten parannusta toivottiin tukimuodoista tiedottamiseen. Vastaajien mielestä olisi hyvä, jos tieto yksilöllisistä tukimuodoista olisi helposti saatavilla oppilaitoksen nettisivuilla ja asiasta tiedotettaisiin opiskelijoille selkeällä tavalla heti opintojen alussa. Kaksi vastaajaa ehdotti uuden järjestelmän kehittämistä, johon oppilaitos tallentaisi erityisen tuen päätöksen ja tukimuodot, mitä päätöksen saanut henkilö tarvitsee. Tällöin opettajilla olisi heti tiedossa, millaista tukea kukin opiskelija kaipaa ja he pystyisivät suunnittelemaan opetusta niin, että se vastaisi paremmin opiskelijoiden tarpeita.

Opettajia tulisi myös velvoittaa noudattamaan erityisen tuen päätöstä. Tällä hetkellä tuen saaminen tuntui vastaajista sattumanvaraiselta ja sen saaminen riippui siitä, kenen opettajan kanssa asioi. Vastaajien mielestä olisi hyvä, jos opettajat olisivat paremmin saatavilla ja että opiskelijoilla olisi mahdollisuus pohtia omia tuen tarpeitaan esimerkiksi erityisopettajan kanssa. Opettajilla tulisi olla valmius ja taidot kohdata erilaisuutta ja tarjota tukea opiskelijoille. Tämä vaatii vastaajien mielestä ymmärryksen lisäämistä eri tukitoimista, niiden käyttämisestä ja joustavaa, keskustelevaa ja positiivista asennetta tukitoimia kohtaan. Tukitoimia suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon opiskelijan vahvuudet ja hyödyntää niitä.

Vastaajien mielestä opettajien olisi hyvä pohtia asennettaan yksilöllisiä tukimuotoja kohtaan. Apu ja tuki, jota autismikirjon opiskelija tarvitsee, on usein hyväksi myös muille opiskelijoille. Esimerkiksi selkeät ohjeistukset, toimivat kommunikaatiokanavat ja rytmitetty opetus, jossa joudutaan tekemään vain vähän yllättäviä muutoksia, ovat lähtökohtaisesti hyödyksi ihan kaikille opiskelijoille. Usein tuki, jota autismikirjon henkilö tarvitsee, ei ole mitään maailmaa mullistavaa tai vaikeaa. Yleensä asiat, jotka ovat neurotyypillisille opiskelijoille vähän epämiellyttäviä, voivat olla autismikirjon opiskelijalle ylitsepäsemättömiä. Siksi heidän tuen tarpeensa tulisi ottaa huomioon, jotta he saisivat opiskelusta onnistumisen kokemuksia ja opintonsa suoritettua.

Vastauksissa mainittiin useampaan otteeseen, että nykyinen opiskelumalli vaatii opiskelijalta liikaa vastuuta ja itsenäistä tekemistä. Autismikirjon henkilöille rutiinit luovat usein turvaa, ja korkeakouluissa ilmenevä rutiinin puute turhauttaa heitä. Oppimista tulisi tukea ja seurata enemmän ja tarjota tukea toiminnanohjaukseen. Vastauksissa tähän asiaan esitettiin ratkaisuksi autismikirjon opiskelijoiden tukisuunnitelmaa, henkilökuntaresurssien lisäämistä ja etätuutorointia.

6 Johtopäätökset

Tutkimuksen tulosten perusteella voi sanoa, että korkeakouluilla on vielä kehitettävää yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Vastauksissa kehityskohtina korostuvat erityisesti tutkimuodoista tiedottaminen opiskelijoille, tarvittavien resurssien varmistaminen, opetushenkilöstön ammatillisen osaamisen lisääminen neurokirjon opiskelijoiden ohjaamiseen ja tuen hakuprosessin selkeyttäminen. Tässä luvussa peilaan teoriatietoa tutkimuksessani saamiini vastauksiin. Ensimmäiseksi käsittelem tutkimuksessa esille tulleita johtopäätöksiä ja kehittämistarpeita. Sen jälkeen pohdin tutkimuksen luotettavuutta ja esitän omia ajatuksiani, miten asiaa voisi lähteä tutkimaan ja kehittämään lisää. Viimeiseksi pohdin opinnäytetyön aihetta ja vastauksia kestäväen kehityksen sosiaalisesta näkökulmasta.

6.1 Tutkimuksen johtopäätökset ja ilmi käyneet kehittämistarpeet

Kaikki opiskelijat eivät pysty suoriutumaan heille annetuista tehtävistä samassa ajassa ja samoissa olosuhteissa. Siksi tutkimukseen vastanneet toivoivat saavansa esimerkiksi joustoa opiskelutehtävien ja tenttien tekemiseen. Lisäksi vastaajat toivoivat selkeyttä tehtävänantoihin, kurssien sisältöihin ja palautusajankohtiin. Jotkut vastaajista eivät osanneet sanoa, millaista tukea he tarvitsisivat. Opiskelujen edetessä opiskelijan saattaa olla helpompi huomata, millaisiin asioihin hän tarvitsee tukea, mutta opiskelujen alkuvaiheessa opiskelija ei välttämättä osaa sanoittaa tuen tarvettaan. Tähän voisi auttaa se, että heillä olisi mahdollisuus keskustella mahdollisista tuen tarpeistaan oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Vastauksissa on nähtävissä yhteneväisyyttä siinä, millaisen tuen vastaajat kokivat hyvänä ja tarpeellisena ja millaista tukea he olivat oppilaitokseltaan hakeneet ja saaneet. Vastaajat arvostivat joustavuutta, selkeyttä, ymmärtävää ymmärtävyyttä, ja yksilöiden huomioimista. He toivoivat esimerkiksi ryhmitöihin ja tentteihin vaihtoehtoisia suoritustapoja ja mahdollisuutta etäopiskeluun, keskustelutukeen ja yksityisopetukseen. Näitä tukimuotoja he olivat myös hakeneet oppilaitokseltaan. Hakemistaan tukimuodoista eniten oli saatu lisäaikaa tehtävien palautukseen, lisäaikaa tenttiin, lupa tehdä ryhmätöitä itsenäisesti, keskusteluapua, yksityisopetusta ja erillisen tenttitilan.

Kuusi vastaajaa oli saanut kaiken hakemansa tuen, mutta suurempi osa vastaajista ei joko ollut saanut ollenkaan tukea, tai he olivat saaneet joitain hakemiaan tukimuotoja, mutta eivät kaikkia. Vastaajat arvelivat tuen saamattomuuden johtuvan taloudellisten ja henkilökunta resurssien puutteesta ja opettajien tiedon puutteesta. Jotkut vastaajista myös kokivat, että opettajien asenteessa yksilöllisiä tukimuotoja kohtaan olisi parannettavaa. Opiskelijoiden mukaan opettajat olivat kertoneet yksilöllisten tukimuotojen olevan työläisiä ja hankalia järjestää. Opettajat olivat myös jättäneet noudattamatta opiskelijoiden erityisen tuen päätöstä, koska laki ei siihen tällä hetkellä velvoita.

Useampi vastaajista ei tiennyt, miten yksilöllistä tukea voi hakea ja millaista tukea on ylipäänsä mahdollista saada. Tuen hakeminen oli tuntunut liian hankalalta, koska tuen hakemisesta ei ollut kerrottu tarpeeksi selkeästi opiskelijoille. Vastaajista myös tuntui, ettei heidän tuen tarpeitaan ollut aina ymmärretty. Yksilöllisen tuen hakuprosessissa oli vastauksien perusteella kaksi yleisintä tapaa, jotka olivat lähes yhtä yleisiä keskenään.

Osa vastaajista ei tiennyt ollenkaan, miten he voivat hakea tukea tai millaisia todistuksia siihen vaaditaan. Suurin osa vastaajista ei ollut saanut minkäänlaista tukea oppilaitokseltaan, vaikka olivat sitä hakeneet. Osa opiskelijoista oli edellä mainituista syistä jättänyt tuen kokonaan hakematta, vaikka olisivat sitä omien sanojensa mukaan tarvinneet. Ilman tukea opiskeluiden suorittaminen oli ollut kuormittavaa ja jotkut vastaajista olivat joutuneet jättämään opiskelunsa kokonaan kesken kuormittavuuden vuoksi.

Vastauksista nouseva johtopäätös on, että yksilöllisen tuen hakeminen on ollut opiskelijoille monivaiheista ja vaikeaa. Tästä kertoo esimerkiksi se, että opiskelijat olivat joutuneet asioimaan monien eri tahojen kanssa ja heiltä oli prosessin aikana vaadittu erilaisia todistuksia. Vaaditut todistukset ja vastauksissa mainitut asiointitahot olivat keskenään vaihtelevia. Asiointikäynneistä ja todistuksien esittämisestä huolimatta tuen saaminen ei ole ollut varmaa. Vastauksista herää ajatus, onko oppilaitoksen henkilökunnallekaan ollut selkeää, mihin opiskelijat tulisi tukiasioissa ohjata. Vastauksien perusteella voidaan ainakin todeta, että yksilöllisen tuen hakuprosessi ei ole yhteneväinen eri korkeakouluissa, eikä hakuprosessin vaiheet ole selkeät opiskelijoille.

Autismiliiton ym. esittämässä eduskuntavaalitavoitteissa heidän ensimmäinen tavoitteensa on rakentaa yhdenvertainen ja kaikille sopiva opiskeluympäristö. Heidän mukaansa henkilöstön osaamista tulisi lisätä neurokirjon opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistamisessa ja heidän oppimisensa tukemisessa. (Autismiliitto ym., 2023, s. 4) Neurokirjon opiskelijoiden tukemisen osaamattomuus näkyy mielestäni tutkimukseni vastauksissa. Se näkyy esimerkiksi perusteluissa, joita opettajat olivat opiskelijoille antaneet kieltäytyessään antamasta opiskelijoille yksilöllistä tukea. Yksilöllisen tuen tarjoaminen sitä tarvitseville opiskelijoille ei ole muilta opiskelijoilta pois, eikä se aseta opiskelijoita eriarvoiseen asemaan. Ennemmin se nostaa yksilöllistä tukea tarvitsevan opiskelijan toimintakyvyn samalle tasolle muiden neurotyypillisten kanssa.

Tavoitteissa on myös mainittu, että tuen toteuttamiseen on varmistettava riittävät ja pysyvät resurssit (Autismiliitto ym., 2023, s. 4). Tutkimustuloksissani kävi ilmi, että opettajat vetosivat resurssien vähyyteen ja tuen järjestämisen työläyteen kieltäytyessään tarjoamasta tukea opiskelijalle. Myös opiskelijat itse olivat jättäneet hakematta tukea resurssien vähyyden vuoksi. Vastauksissa mainittiin myös, että opettajia on vaikea saada kiinni ja tuen saaminen hidastui, koska on vaikea saada varattua aikaa esimerkiksi opinto-ohjaajalle. Näiden vastausten perusteella väitän, että tällä hetkellä resurssit eivät ole riittävät yksilöllisen tuen toteuttamiseen, ja tätä asiaa korkeakouluissa tulisi tulevaisuudessa kehittää.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi vastaajien esittämässä kehitystarpeissa korostui yksilöllisistä tukimuodoista tiedottaminen. Vastausten perusteella tukimuodoista

tiedottaminen on korkeakouluissa ollut puutteellista ja opiskelijoiden on ollut vaikeaa löytää asiasta tietoa. Tästä syystä osa opiskelijoista oli jäänyt kokonaan ilman tarvitsemaansa tukea. Korkeakoulujen tulisi tehdä asiasta selkeä viestintäsuunnitelma, jota myös noudatettaisiin, jotta opiskelijat saavat tarvitsemansa tiedon tukimuodoista tarpeeksi ajoissa ja saisivat tarvitsemansa tuen. Yksilöllisistä tukimuodoista ja sen hakemisesta tulisi tiedottaa opiskelijoita heti opintojen alussa selkeällä tavalla ja osoittaa henkilökunnan edustaja, johon opiskelijat voivat olla yhteydessä tämän asian tiimoilta.

Tulosten perusteella tuen hakuprosessin vaiheet vaihtelivat yksilökohtaisesti. Yksilöllisen tuen hakuprosessia tulisi mielestäni kehittää niin, että sen eri vaiheet olisivat mahdollisimman selkeät ja johdonmukaiset, samoja vaiheita noudatettaisiin jokaisessa suomalaisessa korkeakoulussa ja yksilöllisen tuen päätöksiä veloitettaisiin noudattamaan. Tällä hetkellä nämä asiat eivät tutkimukseni tulosten mukaan toteudu kaikissa korkeakouluissa. Myös Autismiliiton ym. (2023, s.3) vaalitavoitteissa on esitetty, että koulutuksen lainsäädäntöä tulisi yhtenäistää ja uudistaa siten, että opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeisiin vastaava tuki jatkuisi yhtenäisenä perusopetuksen jälkeen ja tuen järjestämisen vastuutahoa toisella ja kolmannella asteella tulisi selkeyttää. Tämä vähentäisi opintojen keskeytymistä ja lisäisi opiskelijoiden yhdenvertaisuutta.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimukseeni vastasi 36 henkilöä, mikä on mielestäni hyvä määrä laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen ei ole tarkoitus luoda tutkittavasta asiasta yleistyksiä, vaan pikemminkin tutkia yksilöiden kokemuksia ja tuottaa tutkittavasta aiheesta lisää tietoa. Tutkimustietoa siitä, kuinka paljon autismikirjon henkilöitä opiskelee korkeakoulussa tällä hetkellä, ei valitettavasti löytynyt. Neurokirjolla olevien opiskelijoiden määrää korkeakouluissa olisi mielestäni hyvä tutkia. Tällaisen tutkimuksen avulla tulisi tietoon se, kuinka suuri osa korkeakouluopiskelijoista on neurokirjolla ja kuinka montaa henkilöä esimerkiksi yksilölliset tukimuodot koskettavat.

Tuloksien luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että tutkimukseeni pystyi vastaamaan henkilöt, jotka opiskelevat tällä hetkellä, sekä henkilöt, jotka ovat aiemmin opiskelleet

korkeakoulussa. Ainakin yhdestä vastauksesta kävikin ilmi, että vastaaja oli opiskellut 1980-luvulla, jolloin tietous autismikirjosta on ollut hyvin erilainen, kuin nykypäivänä. Opiskelun ajankohta on yksi monista asioista, joka on vaikuttanut vastaajien kokemuksiin tukimuodoista. Tästä huolimatta arvostan jokaista vastausta, sillä jokaisen henkilön kokemukset ovat arvokkaita ja tärkeitä. Vastauksissa oli paljon yhtymäkohtia, vaikka vastaajat kertoivat jokainen omasta tilanteestaan ja näkökulmastaan käsin. Se kertoo mielestäni siitä, että autismikirjon opiskelijoille ei tarvitse jokaiselle keksiä täysin omanlaisia tukimuotoja, vaan samat tukimuodot hyödyttäisivät useita opiskelijoita.

Jatkotutkimusehdotuksena ehdottaisin, että tutkittaisiin pelkästään tällä hetkellä opiskelemassa olevia autismikirjon henkilöitä, jolloin päästäisiin paremmin kärryille tämänhetkisestä tilanteesta.

Autismikirjo on sanansa mukaisesti kirjo, johon kuuluu joukko oireyhtymiä, joilla on tiettyjä yhteisiä piirteitä. Kyseessä on kuitenkin väljästi määritelty joukko, johon kuuluu kognitiivisesti, neurologisesti ja geneettisesti toisistaan eroavia alaryhmiä. Tämä tarkoittaa sitä, että autismin piirteet näkyvät eri ihmisissä erilaisina ja eri asteisina. (Oksanen & Sollasvaara, 2019, s. 10) Tämä näkyy myös tutkimukseni vastauksissa, sillä esimerkiksi tuen tarpeet, joita vastaajat toivat esille, olivat moninaisia. Jotkut kokivat pärjäävänsä hyvin vähäisellä tuella ja jotkut taas olivat tarvitsemansa tuen puutteen vuoksi hyvin kuormittuneita ja se näkyi myös vastauksissa. Vastaajissa oli henkilöitä, jotka olivat joutuneet kuormituksen vuoksi jättämään opiskelunsa kesken, joista yksi jopa pelkäsi tekevänsä itsemurhan, koska hän oli opintojen keskeytymisen jälkeen syrjäytynyt pahasti. Tämä oli surullista luettavaa ja siksi toivoisin, että jokaiselle opiskelijalle annettaisiin mahdollisuus suorittaa opiskelunsa loppuun asti tukemalla heitä heidän tarvitsemallaan tavalla.

Mielestäni edellä mainitut asiat huomioon ottaen tutkimukseni tulokset ovat luotettavia, ja niistä käy ilmi autismikirjon opiskelijoiden todellisuus. Kuten sanottu, tutkimuksen kohderyhmä on moninainen ja siksi heidän tuen tarpeensakin ovat vaihtelevia. Tästä huolimatta heidän vastauksissaan oli havaittavissa paljon yhtymäkohtia, joihin korkeakoulujen kannattaisi kiinnittää tulevaisuudessa huomiota. Mielestäni tätä aihetta

pitää tutkia enemmän myös muista näkökulmista, jotta asiasta saadaan mahdollisimman kattava ja realistinen kokonaiskuva.

6.3 Kestävän kehityksen sosiaalinen näkökulma

Kestävä kehitys on eri tasoilla tapahtuvaa ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata kaikille hyvät mahdollisuudet elämiseen. Päätöksenteossa ja toiminnassa on otettava huomioon ympäristö, ihminen ja talous tasavertaisesti. Kestävän kehityksen sosiaalinen näkökulma tarkastelee hyvinvoinnin edellytyksien takaamista, kuten ruoka- ja terveydenhuollon ylläpitämistä, huono-osaisuuden ja köyhyyden poistamista, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja koulutuksen järjestämistä. (Ympäristöministeriö, 2023)

YK:n kestävä kehityksen tavoitteissa on mainittu hyvä koulutus ja eriarvoisuuden vähentäminen, jotka liittyvät tämän opinnäytetyön aiheeseen. Hyvän koulutuksen tavoite tarkoittaa, että kaikille tulee taata tasa-arvoinen ja laadukas koulutus ja elinikäisiä oppimismahdollisuuksia. Erityisesti heikossa asemassa olevien oppimismahdollisuuksia tulee parantaa ja rakentaa koululaitoksia, jotka ottavat kaikki ryhmät huomioon ja tarjoavat osallistavia ja tehokkaita oppimisympäristöjä kaikille. Eriarvoisuuden vähentämisen tavoitteessa puhutaan yhtäläisten mahdollisuuksien takaamisesta ja eriarvoisen kohtelun vähentämisestä. Tämän tavoitteen toteutumiseksi tulee poistaa syrjintää mahdollistamat lait ja käytännöt sekä edistää asianmukaista lainsäädäntöä ja toimenpiteitä. Lisäksi kaikkien sosiaalista osallistumista tulee edistää ja kannustaa iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, alkuperästä, uskonnosta tai muusta syystä riippumatta. (Suomen YK-liitto, n.d.)

7 Pohdinta

Tutkimukseni oli laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa aihetta tutkittavien henkilöiden näkökulmasta. Tavoitteena oli tuoda autismikirjon henkilöiden ääntä kuuluviin ja tuottaa konkreettista tietoa siitä, millaisia tukimuotoja autismikirjon opiskelijat saavat korkeakouluopintoihinsa, millaista hyötyä niistä on ollut opiskelijoille ja miten niitä voisi kehittää. Pyrkimyksenä ei siis ollut tehdä yleistyksiä tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen avulla tuotiin autismikirjon korkeakouluopiskelijoiden

ääntä kuuluviin yksilöllisiin tukimuotoihin liittyen. Tässä tutkimuksessa vastaajia oli eri korkeakouluista, mutta olisi mielenkiintoista lukea tutkimustietoa myös yksittäisistä korkeakouluista ja heidän toimintatavoistaan. Tällainen tutkimus palvelisi tutkittavia korkeakouluja varmasti siinä vaiheessa, kun tukiasioita lähdetään kehittämään eteenpäin.

Tutkimukseni tavoitteena oli herättää ajatuksia siitä, miten voidaan mahdollistaa kaikille yhtäläiset oppimismahdollisuudet ja laadukas koulutus, jossa ei ole eriarvoisia käytänteitä ja kaikkien osallistumista kannustetaan. Tutkimustuloksistani käy ilmi, ettei tämä vielä täysin toteudu suomalaisissa korkeakouluissa. Mutta pienilläkin muutoksilla voidaan saada isoa parannusta aikaiseksi. Se vaatii positiivista tahtotilaa ja rahaa työskennellä asian eteen ja ihmisten kokemusten kuuntelemista. Voisivatko korkeakoulut ottaa opiskelijoiden mielipiteet ja kehitysehdotukset entistä paremmin huomioon, jotta korkeakouluopiskelua olisi mahdollista kehittää vastaamaan paremmin opiskelijoiden tarpeita.

Tämä opinnäytetyö lisäsi tietoutta autismikirjosta ja myös siitä, millaista neuromonimuotoisten elämä on neurotyypillisten rakentamassa maailmassa. Erityisesti työ tuottaa uutta tutkimustietoa siitä, millaista on olla autismikirjon opiskelija korkeakoulussa. Toivon, että aihetta aletaan tutkimaan enemmän ja kehitetään parempaa korkeakouluympäristöä kaikille. Korkeakouluopinnot ovat kenelle tahansa haastavia, joten olisi siis järkevää ja reilua pohtia, miten korkeakouluopiskelua voisi muokata palvelemaan entistä useamman opiskelijan tarpeita.

Tämän tutkimuksen tekeminen herätti ajatuksia yhteiskunnan rakenteista – erityisesti siitä, kenen ehdoilla toimitaan ja mikä määrittää sen, mikä on niin sanotusti normaalia ja mikä ei. Monet neuromonimuotoisten kokemista haasteista johtuvat osaltaan siitä, että neurotyypilliset ihmiset ovat asettaneet liian ahtaita normeja ja toimintatapoja, joita he olettavat kaikkien noudattavan. Jos niitä ei pysty tai halua noudattaa, joutuu usein kohtaamaan syrjintää ja eriarvoista kohtelua.

Toivon, että mahdollisimman moni ihmisten kanssa työskentelevä saisi tulevaisuudessa koulutusta neuromonimuotoisuudesta. Siitä olisi hyötyä opetus-, kasvatusta- ja sosiaalialalla työskenteleville ja myös monille muille aloille. Neuromonimuotoisuus on läsnä monen

elämässä ja kyseessä on nimenomaan ihmisten elämät. Jokainen ihminen on erilainen, eikä meitä voi laittaa samaan lokeroon ja vaatia jokaiselta saman tasoista suoriutumista. Jotkut tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset, ja se on aivan luonnollista. On alan ammattilaisten tehtävä olla se, joka tarjoaa tukea ja ottaa kaikki huomioon. Näin mahdollistamme todellisen yhdenvertaisuuden ja lisäämme ihmisten hyvinvointia.

Lähteet

- Autismiliitto. (7.5.2019). *Anita Puustjärvi: Autismikirjon häiriö – uutta tutkimustietoa ja klinikon kokemuksia* [video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=s8MEpNOHftc>
- Autismiliitto. (22.2.2023b). *Autismi eri elämänvaiheissa*.
<https://autismiliitto.fi/autismi/autismikirjo-eri-elamanvaiheissa/#title-4>
- Autismiliitto. (22.2.2023d). *Diagnosointi*. <https://autismiliitto.fi/autismi/diagnosointi/>
- Autismiliitto. (2.1.2023c). *Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt*.
<https://tinyurl.com/33e48ef5>
- Autismiliitto. (n.d.). *Mikä ihmeen autismikirjo?* Haettu 5.10.2022 osoitteesta
https://autismiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Mika-ihmeen-autismikirjo_esite-2021_saavutettava.pdf
- Autismiliitto. (22.2.2023a). *Perustietoa autismista*.
<https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/#title-0>
- Autismiliitto. (18.2.2022). *Vahvuuksien tukeminen*.
<https://autismiliitto.fi/autismi/vahvuuksien-tukeminen/>
- Autismiliitto, ADHD-liitto & Aivoliitto. (2023). *Eduskuntavaalitavoitteet neurokirjon ihmisten yhdenvertaisuuden edistämiseksi*. https://autismiliitto.fi/wp-content/uploads/2023/03/aaa_eduskuntavaalitavoitteet_2023.pdf
- Burns, E. (1.6.2016). Ohjaus ja varhainen puuttuminen opiskelun tukena ammattikorkeakoulussa. *Erytyisopettaja-fi-verkkolehti*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkolehti. <https://erytyisopettaja.fi/ohjaus-ja-varhainen-puuttuminen-opiskelun-tukena-ammattikorkeakoulussa>
- Bäckman, H. (27.3.2023). (käsikirjoittaja ja ohjaaja). *Kirjolla* [tv-sarja]. Yle Areena.
<https://areena.yle.fi/1-62092497>
- Cai, R. Y. & Richdale, A. (28.7.2016). Educational Experiences and Needs of Higher Education Students with Autism Spectrum Disorder. *The Journal of Autism And Developmental Disorders*, 46, 31-41. <https://doi.org/10.1007/s10803-015-2535-1>
- Hinkula, E. (14.8.2021). Ada on naamioitunut vuosia, eikä enää aina tunnista, millainen oikeasti on – moni autistinen peittelee piirteitään, jotta tulisi hyväksytyksi. *Yle*.
<https://yle.fi/a/3-12055833>

- Huotari, H. (2021). *Autismikirjon aikuisten kouluaikaiset kokemukset vuorovaikutuksesta opettajan kanssa* [pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20211098>
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulman ja menetelmät*.
 Gaudeamus.
- Kallionpää, M. (8.12.2020). Erityiselle tuelle on tarvetta myös ammattikorkeakoulussa.
Laurea Journal. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120899856>
- Koskentausta, T., Koski, A. & Tani, P. (2018). Aikuisen autismikirjon häiriö. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 134 (15), 1493–1500.
<https://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo14424>
- Kujanpää, S. (23.1.2023). Autismikirjon häiriö tytöillä ja naisilla. Lisätietoa aiheesta. *Käypä hoito*. Suomalainen lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/nix03176>
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (4.3.2021). *Lapsuuden kokemukset*.
<https://tinyurl.com/mry7dwmr>
- Minkkinen, J. (2011). *Opettaja ja lasten hyvinvointi*. Tampere University Press.
<https://urn.fi/urn:nbn:uta-3-830>
- Nylander, L. (2010). *Autismin kirjo aikuisikäisillä – kysymyksiä ja vastauksia*. Autismi- ja Aspergerliitto ry.
- Oksanen, J. & Sollasvaara, R. (2019). *Esteille hyvästit! Opas autismikirjon sekä ADHD- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille*. Esteetön lapsuus neurokirjon lapselle ja nuorelle 2017–2019 -hanke, Autismisäätiö.
- Pesonen, H. & Nieminen, J. H. (2021). *Huomioi oppimisen esteet – inklusiivinen opetus korkeakoulutuksessa*. PS-kustannus.
- Pispala, L. (18.11.2018). Koulukuntoisuus vs. koulun kuntoisuus. *Erja Sandbergin blogi*.
<https://erjasandberg.fi/koulukuntoisuus-vs-koulun-kuntoisuus/>
- Puustjärvi, A. (29.3.2019). Neuropsykiatrinen valmennus. Lisätietoa aiheesta. *Käypä hoito*.
 Suomalainen lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/nix01018>
- Socada, L. (9.3.2020). Autismikirjon häiriöt. *Lääkärikirja Duodecim*. Terveyskirjasto.
<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00355>

- Suomen Autismikirjon Yhdistys. (n.d.). *Autismikirjon avaimet vaikuttamiseen – AAVA*. Haettu 5.10.2022 osoitteesta <https://asy.fi/aava/>
- Suomen Autismikirjon Yhdistys. (5.10.2022). *Autismin ja neurokirjon uusi, syrjimätön sanasto on julkaistu*. <https://asy.fi/autismin-ja-neurokirjon-uusi-syrjimatton-sanasto-on-julkaistu/>
- Suomen perustuslaki 31/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Suomen YK-liitto. (n.d.). *Kestävän kehityksen tavoitteet*. Haettu 22.3.2023 osoitteesta <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>
- Stevanovic, M. & Koskinen, E. (2018). Sosiaalinen vuorovaikutus autismikirjon häiriössä – keskusteluntutkimuksen näkökulma. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 134(21), 2120–2126. <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2018/21/duo14588>
- Szalavitz, M. (1.3.2016). Autism – It’s different in girls. *Scientific American*. <https://www.scientificamerican.com/article/autism-it-s-different-in-girls/>
- Takamäki, K. (2022). *Aikuisena autismikirjon diagnoosin saaneiden naisten kokemuksia kouluajoilta* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202206073157>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Turja, P. (2021). *Autismi ja työllisyys: Korkeakoulutettujen autismikirjon aikuisten työllistymisen toiveita ja työelämäkokemuksia* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202105052613>
- Vuori, J. (n.d.). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>
- Yhdenvertaisuus.fi. (n.d.). *Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan?* Haettu 24.10.2022 osoitteesta <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325#Pidm45949345743440>
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (n.d.). *Yhdenvertaisuus koulutuksessa*. Haettu 5.10.2022 osoitteesta <https://syrjinta.fi/koulutus>
- Yliopistolaki 558/2009. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

Ympäristöministeriö. (15.3.2023). *Mitä on kestävä kehitys?* <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Kyselylomakepohja

1. Millä paikkakunnalla opiskelet/olet opiskellut?
2. Millaista tukea tarvitset korkeakouluopintoihisi oppilaitokseltasi?
3. Millaista tukea olet hakenut oppilaitokseltasi?
4. Millaista tukea olet saanut oppilaitokseltasi?
5. Kerro mahdollisimman tarkasti, miten yksilöllisen tuen hakuprosessi on omalla kohdallasi edennyt:
6. Kenen kanssa olet asioinut tukiasioihin liittyen?
7. Millaisia todistuksia ja/tai lääkärintlausuntoja oppilaitos on sinulta vaatinut?
8. Millaista tukea oppilaitos ei ole myöntänyt sinulle?
9. Miksi oppilaitos ei pystynyt tarjoamaan sinulle tarvitsemaasi tukea?
10. Millaisen tuen olet kokenut hyvänä? Perustele miksi.
11. Missä asioissa oppilaitoksella olisi parannettavaa yksilöllisiin tukimuotoihin liittyen? Perustele miksi.
12. Jos sinulla on yksilöllisiin tukimuotoihin liittyen kokemuksia tai kerrottavaa, jota et ole muissa kysymyksissä kertonut, kirjoita ne tähän. Vapaa sana:

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön nimi: Autismikirjolla olevien korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tutkimuodoista korkeakoulussa

Opinnäytetyön tekijä: Josefiina Nousiainen

Aineiston hankinnan menetelmät ja aineiston muoto

Opinnäytetyön aineisto kerätään yksityishenkilöiltä, jotka ovat autismikirjolla ja opiskelevat tällä hetkellä tai ovat aiemmin opiskelleet korkeakoulussa.

Aineistonhankintamenetelmä tässä opinnäytetyössä on kysely. Kysely toteutetaan Google Forms -kyselylomakkeen avulla. Kyselomakkeen linkkiä jaetaan Suomen Autismikirjon Yhdistykselle sekä AAVA-hankkeelle, jotka jakavat linkkiä omissa kanavissaan henkilöille, jotka haluavat osallistua opinnäytetyön kyselyyn. Analysoitava aineisto tulee olemaan tekstimuodossa. Opinnäytetyössä ei kerätä henkilötietoja.

Aineistojen säilytys opinnäytetyön prosessin aikana

Aineistoja säilytetään opinnäytetyöprosessin aikana opinnäytetyön tekijän omalla henkilökohtaisella tietokoneella, joka on vain opinnäytetyön tekijän käytössä ja on suojattu salasanalla. Aineistoa pääsee käsittelemään vain opinnäytetyön tekijä.

Aineistojen käsittely opinnäytetyön valmistuttua

Opinnäytetyössä kerättyä aineistoa käytetään vain tässä opinnäytetyössä ja tutkimuksessa. Opinnäytetyön valmistuttua aineisto tuhoetaan noudattaen HAMKin ohjeita. Opiskelija säilyttää aineistoa 1 vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jotta opinnäytetyön tulokset voidaan tarvittaessa varmistaa. Tähän asti aineistoa säilytetään tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen ja niin, että aineisto on vain opinnäytetyön tekijän saavutettavissa.